№ 40 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

היינט 8 זייטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047. | זונטאָג, פ' יתרו, י"ח שבט תר"צ | 16 lutego 1930 r. | 23-טער יאָהרגאַנג.

די יודישע בעפעלקערונג אין בוקארעשט לעבט אין שרעק פאר אנטי-יודישע עקסצעסען

דער בנין פון דער יודישער קהלה און די יודישע שוהלען זענען בעוואכט פון פאליציי

פאָליציי בעוואַכט די יודישע שולען אין בוקאַרעסט

בוקאַרעסט, 15 פעבר. (יטא) די קוזיסטישע סטודענטען האָבען אויף היינט געפּלאַנט צו מאַכען אַנטי-יודישע דעמאָנסטראַציעס. די מאַכט-אָרגאַנען האָבען אָבער אַרויסגעשיקט שטאַרקע פּאָליציי-אָפּטיילונגען צו די יודישע שולען און ביים בנין פון דער יודישער קהלה, כדי זיי צו פערהיטען פון אַנ'איבערפאַל. די מאַכט האָט אויך פערבאָטען די פייערליכע ערעפנונג פון קוזאַיסטישען סע-ט'יגאַר צוליב מורא פאַר אַנ'איבערפאַל. אַ דאַנק די דאָזיגע זיכערהייטס-מיטלען איז נישט געקומען צו די געפּלאַנטע דעמאָנסטראַציע.

איך סיים איז שטיל

וואַרשא, (טעלעפאָניש) נאָך די לעצטע הייסע טעג אין סיים איז איצט זעהר שטיל, די קאָמיסיעס האָבען נעכטען נישט געאַרבייט. די דעפּוטאַטען זע-נען דערווייל פערנומען מיט די וואַהלען אין סאַנדאַמירער קרייז. ערשט דינס-טאָג וועלען פאָרקומען אייניגע זיצונגען פון די קאָמיסיעס און אַ פּלענאַר-זיצונג פון סיים.

יודישע סוחרים אנטלויפען פון יפו קיין תל-אביב

ירושלים, 15 פעבר. (יטא) 17 יודישע סוחרים פון יפו האָבען אריבער-געצויגען קיין תל אביב צוליב דער בויקאָט-העצע פון די אַראַבער.

מצבות אויף די קברים פון די חברונ'ער קדושים

ירושלים, 15. פעבר. (יט"א) אויפ'ן חברונ'ער בית-עולם זענען גע-שטעלט געוואָרען מצבות פון 64 קדושים, וואָס זענען אומגעקומען בעת די אונ-רוהען. ביים שטעלען די מצבות זענען אָנוועזענד געווען 60 חברונ'ער יודען, וועלכע וואוינען היינט אין ירושלים. גלייכצייטיג האָט מען אויך קובר געווען פיל פערבלוטיגטע בגדים, וואָס מ'האָט געפינען נאָך די שרעקליכע טעג.

געזעץ-פראיעקט וועגען אמנעסטיע אין פראנצויזישען פארלאמענט

פּאַריז, 15 (טו) אין פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט איז אַריינגעטראָגען גע-וואָרען אַ געזעץ פּראָיעקט וועגען אַמנעסטיע פאַר די פּאָליטישע פערברעכענס' וואָס זענען בעגאַנגען געוואָרען אין עלזאַס-לאָטרינגען ביז'ן 23 יוני 1929.

שארפע שיסערייען אויף דער סאוו.-רומענישער גרעניץ

ווין (טו) לויט ווי עס מעלדעט די בוקאַרעשטער פּרעסע איז געקומען צו אַ גרויסער שיסעריי צווישען דער רוסישער און רומענישער גרעניץ-וואַך. ווייטער מעלדעט די פּרעסע. אַז עס איז אַרעסטירט געוואָרען אַ קוריער פון דער טשע-רעזוויטשייקע מיט'ן נאָמען קאַראַמאָן. בעת דער אויספאָרשונג האָט ער זיך מודה געווען, אַז ער איז געשטאַנען אין קאָנטאַקט מיט די מיליטערישע קרייזן.

צווישען די העכערע מיליטער-לייט זענען געמאַכט געוואָרען פיל אַרעסטען.

אנאנסירט נאר אין „לאדזער טאגעבלאט"

צעירי אגודת ישראל
לאָדז, נאַרוטאַוויטשאַ 11

אויף דער איינלאַדונג פון צעירי אגודת ישראל אין לאָדז וועט דער פּרעזידענט פון דער אַלוועלטליכער „אגודת ישראל" אָרגאַניזאַציע

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאַוויטשאַ 18

מורני ר' יעקב ראזענהיים שליט"א

אַרויסטרעטען אין פילהאַרמאָניע מיט אַ פּאָליטישען רעפעראַט א. ד. ט. די פּאָליטיק פון „אגודת ישראל"

היינט, זונטאָג, פ' יתרו דעם 16-טען ד. ח. פּינקטליך 8.30 אָוונד. בעמערקונג: גאַלעריע רעזערווירט פאַר פרויען.

די בעגרעניצטע צאָהל בילעטען קען מען בעקומען אין לאָקאַל פון דער „אגודה" נאַרוטאָוויטשאַ 11.

געזעלשאַפט הזמיר ● זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 18.

דינסטאג, דעם 18-טען פעברואַר 1930. 8,30 א זייגער אָוונד קומט פאָר

א רעליגיעזער קאנצערט

מיט אַנטייל כאָר און אָרקעסטער אונטער לייטונג פּראָפ. פּיוּווישיס מיט בעטייליגונג פון מ. קוסעוויצקי אָבערקאַנטאָר פון וואַרשויער סינאַגאָגע ביים קלאַוויר פּראָל. ל. לאַקס. אויסגעפיהרט ווערט קאָמפּאָזיציאָנען פון בירנבוים, זולצער, זילבערג, נאָוואַקאָווסקי, הענדעל און אַנדערע.

בילעטען פון 1.50 ביז 8 זל. צו בעקומען אין טוכגעשעפט פון ס. הערשקאָוויטש פּיעטריקאָווער 70, אין (שטאָלגעשעפט) פון מ. גורין נאָוואָמיעסקאַ 15 אויך אין די קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

מזל טוב
צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן
מאיר דיזענהויז
מיט פרל. ראַכעלאַ פריידענרייך
ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפט
פאַמיליע דיזענהויז
און שוואָגער וואָלף

ווירכטיג פאַר מחותנים

ווילט איהר זיין צופרידען פון אייער קינד'ס שמחה, טאָ בעשטעלט מיין מוזיק, וואָס איז אנערקענט פון טויזענדער מענשען פאַר איינע פון די בעסטע
מיט אַכטונג
יצחק יעקב מעלאַדיסטאַ
זאַוואַדזקאַ 32

ווירכטיג פאַר הויז-בעזיצער

מיטוואָך, ד. 19. פעברואַר 1930, 4 אַזייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר די

יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

אין לאָדזער קרעדיט-פעראיין, אויף וועלכער עס דאַרפען דעצידירט ווערען צווישען אַנדערע די פאַר די הויז-בעזיצער וויכטיגע אַנטרעגע: 1) צו צאָהלען פאַר ריקשטענדיגע ראַטעס נאָר אַ 2 ½% צו קאָ-נען צאָהלען דאָס אַמאָרטיזאַציע-קאַפּיטאַל מיט פאַנד-בריף אנשטאָט מיט מזומן מיט 4 מאָנאַט שפּע-טער ווי ביז איצט; 3) דאָס אויסוועהלען פון דירעקטאָרען און מיטגלידער פון אויפזיכטס-ראַט אויף דעם אָרט פון די, וועלכע זענען אַרויסגעטרעטען לויט דער קאַדענץ, דערביי דאַרפען אין דעם יאָהר געוועהלט ווערען 5 יודישע מיטגלידער, עס איז צום בעמערקען פון געוויסע גרופּען אַ טענדענץ צו וועהלען ווייניגער, וועלכעס עס וואָלט פערקלענערט דעם איינפלוס פון אונזער הויזבעזיצער-פעראיין— וואָס אין דעם קריזיס-יאָהר אין וועלכען עס ווערען מאַסאַנוויין יודישע הייזער געשטעלט צום פער-קויף מצד דעם קרעדיט-פעראיין — וואָלט עס געקאָנט האָבען שווערע פאָלגען. מיר פאָדערען אויף אַלע יודישע הויז-בעזיצער צו שטעהען אויף דער וואַך פון זייערע אינטערעסען און זיך צו בעזאָרגען מיט אַנ'איינטריטס-בילעט צו דער גענעראַל-פערזאַמלונג, וועלכע מען קאָן בעקומען אין לאָדזער קרעדיט-פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 21 נאָר ביז דינסטאָג 2 נאָכמיטאָג. דאָס יאָהר מוזען אַלע יודען אין אַלע פראַגען פון קרעדיט-פעראיין געהן געשלאָסען, קיינער טאָר נישט פעהלען!

די קאמיסיע

פאַר אַלע אָנגעלעגענהייטען פון לאָדזער קרעדיט-פעראיין ביים צענטראַלען הויזבעזיצער-פעראיין, פּיעטריקאָווער 46

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

היינט, זונטאָג, 16.2, 8.30 אָוועגד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4)

פארלעזונג

(אין דער פוילישער שפּראַך) אויף ד. ט. די נייעסטע שטרעמונגען אין דער אייראָפּע-אישער ליטעראַטור" פרעלעגענט: ז. פּאָזנער

ווירכטיג פאַר אינדוסטריעלער און סוחרים!

די לאַנג-בעוואוסטע רעכטקאָנסולענט-ביוראָ

„יוסטיץ" פּעטריקאָווער 62 טעל. 183-84 טעל. 183-84

ערלעדיגט פּינקטליך אַלערליי קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס, גאַדזורן א.ז.וו. שרייבט ביטעס, ציווילנע, קאַרנע, אַפּעלאַציעס, פּאָדאַניעס, אָדוואָלאַניעס אין אַלע אומשטע-דען, רעדאַגירט שותפות-אַקטען, אינטער-ציזיעס און דאָכאָוויזעס.

אַכטונג: אין מיין ביוראָ איז פּאַרהאַן אַנ'אויסקונפטס-אָבטיילונג וועגען סוחרישע קרעדיט-פעהיגקייטען.

ספּעציעלע אינפאָרמאַציעס אין אויסלענדישע פּעסער ווי אויך מיליטערישע ענינים, סקאַרבאָווע זאַכען און יורידישע עצות ווערט ערטיילט טעגליך פון 6—8 אָוונד.

פּראָמפּטסטע איינקאַסירען וועקסלען אויף גאַנץ פּוילען.

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנק-הייטען און מענער-שוואַכע. אַלע-אַרט אַנאַליזען בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2, און פון 6—9 אָוונד.
בעזונדער „וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דאָס אין מיין לאַנג-עקזיסטירענדער יאַטקע צעגעלניאַנאַ № 67 (רוג קילינסקעגאָ) האָב איך די פּרייזען פון פלייש בעדייטענד פערקלענערט:

א קילא 1-טער סאָרט פריש כשר פלייש מיט אַלערליי געפליגעל

איינגאנצען פאר 3 זל.

כ'עמפּעהל זיך די ג' קונדשאַפט און צייכען מיט אַכטונג יצחק ווראַזאַנסקי
צעגעלניאַנאַ 67

Dr. med. J. LUBICZ
Ortopeda
גראַנסקאַ 28, טעל. 183-17
ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענק-קראַנקהייטען מעקריפּונגען פון פּלייצעס און גלידער
פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אָפּעראַציעס: ווי ווקלאַדקעס געגען פּלאַטע פוס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א. א. וו. נעמט אָן 5—7

Dr. M. Lerner
ספּעציאַליסט פון קינדער-קראַנקהייטען
זאַכאָדניאַ 64, טעל. 113.09
צוריקגעקומען
אויפנעמען פון 4—6 נאָכמ.

6448

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אָן טעגליך פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 123-47

Dr. med. H. Lajchter
צאָהן-כירורג
קיפער, דזשאַנסלעס גומען, צינג-קראַנקהייטען א.ד.ג.
האט זיך איבערגעצויגען
אויף זשעלאַנאַ 9, טעל. 149-66 1 שטאָק פראָנט
נעהמט אָן פון 5—1.30 אָוונד.

צאָהן-אַרצט
טאַנדאַוואָסקאַ
גלובנאַ 51 — טעל. 174-93 51
נעמט אָן צו לעטשניצע-פרייזען פון 9 פריה ביז 8 אָוו.

Dr. med. M. Heller
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנק'ע און מענער-שוואַכע
נאַוראָט 2, טעל. 179-89
נעמט אָן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אָוונד
פאַר פרויען פון 4—6 נאָכמ.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייט
קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17, פון 2 ביז 3 נאָכמ.

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 41-75
ספּעצ. פאַר אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Dr. med. D. RAWICZ
ספּעציאַליסט פאַר קינדער און אינערליכע קראַנק.
צוריקגעקערט און איבערצויגען
קילינסקיעגאָ 49 טעל. 154-36
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

סאוויעטישער אמבאסאדאר אין פאריז גיט אפ א פראטעסט דער פראנצויזישער רעגירונג געגען די אנטי-סאוויעטישע דעמאנסטראציעס

פ א ר י ז, 15 (טו) גלייכצייטיג מיט'ן איבערגעבען דעם פראנצויזישען אמ-באסאדאר אין מאסקווא דעם סאוויעטישען פראטעסט געגען די אנטי-סאוויעטישע דעמאנסטראציעס אין פאריז, האט אויך א ענליכען פראטעסט איבערגעגעבען דער פראנצויזישער רעגירונג דער סאוויעטישער אמבאסאדאר אין פאריז, אויף וואס די פראנצויזישע פרעסע איז שטארק אויפגעבראכט.

פ א ר י ז 15 (טו) די פאליציייאישע אויספארשונגען האט פעסטגעשטעלט, אז דאס ווייב פונ'ם מיטגליד פון דער מאסקווער טשערעזוויטשייקא יאנאוויטש געפינט זיך אין פאריז און וואוינט אין בנין פון דער סאוויעטישער אמבאסאדא, קיין פראנקרייך איז זי געקומען אהן א וויזע.

דער אבן נגף אויף דער לאנדאנער קאנפערענץ איז אלץ נאכנישט אראפגערוימט

ל א נ ד א ן. (טו) די פראנצויזישע רעלעגאציע אין לאנדאן האט ארויסגעגעבען א לענגערען מעמאריאל, און וועלכען עס ווערט נאך אמאל פרעציזירט דער פראנצויזישער שטאנדפונקט וועגען דער בעגרעניצונג פון די ים-בעוואפנונגען.

אין מעמאריאל ווערט געזאגט, אז ראם ווייטערדיגע בויען פאנצער-שיפען פון דייטשען טיפ, וועט צווינגען אויך פראנקרייך צו בויען אזעלכע שיפען. דאך רעכנער קאן פראנקרייך מסכים זיין, אז מען זאל נישט בויען די גרויסע פאנצער-שיפען ביז 1936, נאר בתנאי, ווען פאר אלע קריגס-שיפען וועט בעשטימט ווערען דער טאנאזש פון 105.000 טאן.

ווייטער ווערט געזאגט אין מעמאריאל, אז די ענטוואפנונג אויף די ימים איז ענג פערבינדען מיט די ענטוואפנונגען אויף דער יבשה און אין דער לופט. אויב א מלחמה צווישען ענגלאנד און אמעריקא איז אויסגעשלאסען, קאן מען אויך גראד אזוי זאגען, אז עס איז אויסגעשלאסען א מלחמה צווישען פראנקרייך און ענגלאנד, אדער פראנקרייך און אמע-ריקא.

איבעריגענס בלייבט פראנקרייך ביי איהר פריהערדיגער פארדערונג צו בע-שטימען איהר טאנאזש פון 3:5 און פער העלטניש צו די אנגלא-זאקסישע מלוכות זי איז אבער גרייט צו געהן אויף הנחות נאר נעגען פאליטישע גאראנטיעס. די ראזיגע ערקלערונג האט געשאפען א גאנץ נייע סיטואציע אויף דער לאנדאנער קאנפערענץ.

רעוויזיעס אין די שוהלען פון מינסק און מאזיר

מ א ס ק ו ו ע, 15 פעבר. (יט"א) די ג.פ.או. האט אדורכגעפיהרט רעוויזיעס אין די שוהלען פון מינסקער און מאזירער קרייזען. אלס רעזולטאט פון דער רעוויזיע זאל מען אין דער מאזירער שוהל האבען געפונען עטליכע העקטארא-פען מיט אנטי-סאוויעטישע צירקולארען צו די יודישע ארגאניזאציעס אין אויס-לאנד, אונלעגאלע ליטעראטור פון פוילישע רבנים און פון אנטי-סאוויעטישע קארעספאנדענטען. עס זענען ארעסטירט געווארען 15 מיטגלידער פון דער מא-זירער קהלה, צווישען זיי אשר קירשטיין און הרב עלעסקין, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין שטעהן אין פערבינדונג מיט'ן לובאוויטשער רבי'ן, און מיט די רבנים פון פוילען און אמעריקא.

פארד וויל ווערען דער מלאך-השלום
ער וויל אפקויפען אלע קריגס-פלאטען און זיי צוהאקען אויף שמעלץ

ל א נ ד א ן, (ספ.) פון ניו-יארק מעלדעט מען, אז פארד האט און א פרעסע-אינטערוויו זיך ארויסגעזאגט וועגען די אויסזיכטען פון וועלט-שלום און פון ערפאלג פון דער לאנדאנער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ.

פארד האט דערביי ערקלערט, אז ער איז גרייט אפצוקויפען די קריגס-פלאטען פון אלע מלוכות און זיי צו פערניכטען, אויב דערמיט זאל א סוף געמאכט ווערען צו די מלחמות און דער צוקונפט. עס איז בלויז פארהאן איין מיטעל ווי אזוי פטור צו ווערען פון די מלחמות: מען דארף אויפווייזען די מענשען, וואס ציהען פראפיטען פון מלחמות, אז זיי קאנען אויף אן אנדערען אופן ציהען נאך גרעסערע פראפיטען.

מען געהט יודליך מאכען ארדנונג ביים כותל מערבי

י ר ו ש ל י ם 15. פעבר. (יט"א) יט"א דערוואוסט זיך פון זיכערע קוועלען, אז די ארץ-ישראל רעגירונג האט בעשלאסען א סוף צו מאכען מיט דער אונזי-כערער לאגע ביים כותל מערבי. אזוי, אז די יודען זאלען נישט געשטערט ווע-רען אין זייערע תפלות. צו דעם צוועק וועלען ארויסגעגעבען ווערען א רייהע פעראָרדנונגען. דערונטער ווערט אויך פערבאטען דעם מאראקאנער ארקעסטער צו שפילען ביים כותל.

דער מלוכה-פרעזידענט איז טהורין

וו א ר ש א, (טעל.) היינט איז דער מלוכה-פרעזידענט ארויסגעפאהרען קיין טהורין כדי זיך צו בעטייליגען אין די פייערונגען לכבוד'ן 10 יעהריגען יובי-לעאום פונ'ם צוטריט צום ים. דעם מלוכה-פרעזידענט האבען בעגלייט דער אג-ראר-מיניסטער יאן פאלטשינסקי און דער מיניסטער פאר עפענטליכע ארבייט מאטאקיעוויטש און א רייה העכערע בעאמטע.

אונגארן נעמט זיך אויסטרוקענען א ריזיגע אזערע

ב ו ד א פ ע ש ט, 15 (ספעציעל) די אונגארישע רעגירונג האט בעשלאסען אויסצוטרוקענען די גרויסע נייזידלער אזערע הינטער איפראניע. דאס וועט זיין איינע פון די גרעסטע הידראגראפישע ארבייטען, וואס ווערען דורכגעפיהרט אין אייראפא. אויף אזא אופן וועט די אונגארישע רעגירונג בעקומען עטליכע טויזנד וואדראט מעטער פעטע ערד.

שווערע טראמוויי-קאטאסטראפע אין לאדז
פאניק צווישען פאסאזשירען

(§) נעכטען אווענד איז אויף דער ושגאווסקא גאס געפאהרען און דער ריכ-טונג צו דער רעמיזע א דינסט-טראמ-וויי. ווען דער טראמוויי איז געווען אויף דאמבראווסקא גאס איז אקעגענגעפאה-רען א טראמוויי נומער 11. ביידע טראמ-וויען נישט ריכטענדיג זיך איינער אויפ'ן אנדערען, זענען געפאהרען גענוג שנעל, אזוי אז עס איז געקומען צו א קאטאס-טראפע. דער צוזאמענשטויס איז געווען א מורא'דיגער. עס זענען צובראכען גע-ווארען די בופערען פון ביידע טראמ-וויען און די שויבען זענען צופיצעלט געווארען. דערביי איז צווישען די פא-סאזשירען פון נומער 11 ענטשטאנען א אימה'דיגע בהלה. בעת מעשה איז געווא-רען א געדראנג און איינגע פאסאזשירען זענען געפאלען און אהנמאכט. צו זיי איז ארויסגערופען געווארען די פאגא-טאוויע.

אויפ'ן ארט פון דער קאטאסטראפע זענען פאלד אנגעקומען פארשטעהער פון דער זיכערהייטס-מאכט, וועלכע האבען אונטערגענומען אן אויספארשונג.

א בית-עולם פאר פריידענקער
וועט געשאפען ווערען אין לאדז

(ב) א דעלעגאציע פון לאדזער פריי-דענקער-פעראיין האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן לאדזער שטאט-פרע-זידענט וועגען אפגעבען שטאטישען באדען אויף א בית-הקברות פאר רעליגי-יאנסלאזע און אויף איינצוארדנען א קרעמאטאריום אויף צו פערברענען די געשטארבענע פריידענקער.

די דעלעגאציע האט אנגעוויזען, אז דער לאדזער שטאט-ראט האט וועגען די עניינים שוין אנגענומען א בעשלוס אין 1921 ביז און לאדז וועט אויפגעבויט ווערען א קרעמאטאריום, איז דא א האפ-נונג די פראצעדור דורכצופיהרען אין ראנציגער קרעמאטאריום. די מתים וועלען אונטערגעפיהרט ווערען דורך אן אסעקוראציע-געזעלשאפט.

פרעז. זשעמיענצקי האט צוגעזאגט די עניינים צוצואטילען און זיי רעאליזי-רען.

פון „ארט"

היינט זונטאג צוויי פארשטעלונגען: 7.45 אווענד צו פאפולערע פרייזען און 10 אווענד — צו געוועהנליכע פרייזען. ס'ווערט געשפילט „חי-געלעבט", וועל-כע געהט די לעצטע טעג. פריטאג פרע-מיערע פון דרייטען פראגראם.

לאדזער „לאקאטאר" ביי די מארשאלעקס פון סיים און סענאט

(ב) א דעלעגאציע פון דער לאדזער געזעלשאפט „לאקאטאר" האט אפגע-האלטען א קאנפערענץ מיט די מאר-שאלקעס פון סיים און סענאט וועגען די פארערונגען פון די לאקאטארען, ווי אפ-שטעלען די עקסמיסיעס און די ווינטער-רשים, נישט עקסמיסירען ארבייטסלאזע און וועגען בעשטייערען די בעזיצערע שילכטען לטובת דעם דירות-בוי-פאנד. די מארשאלקעס האבען גענסטיג אויפגע-נומען די פאסטולאטען פון דער דעלע-גאציע.

די לאדזער וואיעוואדזטווא דארף פערברייטערט ווערען
מיינט די היגע האנדעלס-קאמער

(—) די לאדזער האנדעלס-קאמער האט איבערגעשיקט צום מיניסטער-ראט איהר מיינונג, אז עס איז נויטווענדיג צו ענדערן די גרעניצען פון דער לאדזער וואיעוואדזטווא באופן, אז צו דער לאדזער וואיעוואדזטווא זא-לען צוגעטיילט ווערען אלע אינדוסטריע-שטעט, וואס זענען ביז איצט ארמיניס-טראטיוו אפגעריסען פון טעקסטיל-צענ-טער.

פריהלינגס-יריד אין לייפציג.

(—) דער היי-יאהריגער מוסטער-יריד אין לייפציג וועט דויערן פון 2. ביז'ן 8. מערץ; דער יריד פאר דער טעכניק און בוי-וועזען וועט געדויערן פון 2. ביז'ן 12. מערץ. אינפארמאציעס וועגען דער פריהלינגס-אויסשטעלונג גיט דער עהרען-פערטרעטער פון דער לייפ-ציגער אויסשטעלונג [illegible] אין ווארשא, יעראזאלימער אלעע 41.

אויטא-בוס-וואקזאל וועלען האבען קריגס-אינוואלידען

(ט) דער לאדזער מאגיסטראט האט בעשלאסען צו געבען דעם אינוואלידען-פערבאנד די קאנצעסיע אויף צו בויען און עקספלאאטירען אין לאדז א צענ-טראלע פון אויטאבוס-וואקזאלען. די קאנצעסיע ווערט געגעבען אויף 20 יאהר און נאך דער צייט געהט איבער די אונ-טערנעהמונג אין רשות פון דער שטאט.

פאלקס-אוניווערזיטעט
ביי דער ציונ. ארגאניזאציע

היינט 8.30 אווענד קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. ארג. א פארלעזונג פון פראפ. ז. פאזנער (אין דער פוילישער שפראך) א.ד.ט.: „די נייעסטע שטרעמונגען אין דער אייראפעאישער ליטעראטור".

זעזאניעס
וועגען אומזאץ-שטייער 1929
(podatek obrotowy)
שרייבט דאס ביורא „ארגוס"
דער טערמין איז ביז'ן 15 ד. ח.

לאדזער ראדיא

פון היינט אן וועט די לאדזער ראדיא-סטאציע אנהויבען נארמאל פונקציאני-רען אויף דער פאליע 233,8. די סטאציע וועט געבען בלויז אודיציעס פון ווארשא און פלאן און פארגעזעהען, אז עס וועלען אויך געגעבען ווערען לאדזער אוי-דיציעס פון א פאפולער-וויסענשאפטלי-כען כאראקטער.

שטייער פון הייזער
ווערט ווייטער גענומען

(§) צוליב דעם, וואס פון 1. יאנואר 1930 איז בטל געווארען די צייטווייליגע בעגרעניצונג פון דער רעלסטרעפאטיוקציט פון פערפליכטענדען אוסטאוו וועגען שטייער פון הייזער — וועט דער דאזי-גער שטייער און די שטעט ווייטער גע-נומען ווערען און דער הויך פון 7 פראָ-צענט פון יעהרליכען דירה-געלד. דער דאזיגער קאמוגאלער שטייער קאן ביי נארמאלע אומשטענדען נישט זיין העכ-ער פון 25 פראצענט פון מלוכה'שען שטייער פון הייזער, נאר שטעט, וואס בויען קאנאליזאציע א.א.וו. קאנען דעם דאזיגען שטייער פון הייזער פערגרעסערן און דער פערשטענדיגונג מיט דער רעגי-רונג.

דאס גרעסטע פערדינסט אין לאדז...
דורך 15 מינוט האבען גנבים „פערדינט" 18000 זל.

(וו) ווי די פאמיליע ווייגשטיין (פעט-רקאווער 189) איז נישט געווען און דער היים, סך-הכל 15 מינוט, זענען ארויס-גע'גנב'עט געווארען פוטערס, ביזשוטע-ריע און מלבושים אין ווערט פון 18 טוי-זענד זל.

(§) פון פרידערנבערגס גארן-געשעפט איז ארויסגע'גנב'עט געווארען גארן פאר 5000 זל.

ביי נח רובין (אלעע 1. מאי 41) זענען ארויסגע'גנב'עט געווארען מלבושים פאר 2000 זל.

פערלענגערט דעם טערמין
אפצוגעבען „זעזאניעס" וועגען הכנסה

(§) דער טערמין אפצוגעבען „זעזאנ-ניעס" וועגען הכנסה דורך פיזישע פער-זאנען איז פערלענגערט געווארען ביז'ן 1. מאי ד. י.

נישט פערגיפטעט מיט פיש נאר פערטשאדעט

(מ) די פרעסע-ביורא ביים מאגיס-טראט שטעלט פעסט, אז די ידיעה וועגען דעם, אז דריי פרויען פון דער פא-מיליע צעלער (געגשא 7) האבען זיך פערסמ'ט מיט פיש, שטימט נישט מיט'ן אמת. די דערמאנטע פרויען זע-נען פערטשאדעט געווארען.

די רבורה פאר אינוואלידען.

מען גיט אונז איבער, אז אינוואלידען וועלען אין דער לאדזער קראנקען-קאסע אויפגענומען ווערען דורך די דאקטוירים אויסער דער ריי. וועגען דעם ערשיינט די טעג א ספעציעלע פעראָרדנונג.

מיניסטעריאלע קאמיסיע פאר לאדזער סטרושעס

(וו) אין לאדז איז שוין געשאפען גע-ווארען א שירות-קאמיסיע צו ערלעדיגען דעם סכסוך מיט די סטרושעס. אין דער קאמיסיע זענען פערטרעטען פאר-שטעהער פון ארבייטס-אינספעקטאראט פון אינערן-מיניסטעריום, יוסטיץ-מיניס-טעריום און פארשטעהער פון די צדדים.

ע'גנב'עט א וועלט-רייזענדער

(וו) קיין לאדז איז געקומען דער וועלט-רייזענדער יעלינסקי, צו האלטען א פארלעזונג אין שטאטישען קינא. לא-זענדיג דעם אויטא אויף א מאמענט אהן השגחה, האט מען אויהם ארויסגע'גנב'עט א פוטער, א וואליזע און אנדערע זאכען.

אומזיסטע פארלעזונג פון ד"ר שוויג

(מ) היינט 11 בייטאג וועט אין שטא-טישען קינא (שייבלער'ס מארק) האל-טען א פארלעזונג וועגען קאמף מיט טראכאם דער בעקאנטער יודישער אקו-ליסט ד"ר ש. י. שוויג. דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז אומזיסט.

שמוגלער שיסען וואלד-וועכטערס

(וו) אין גוט ביערנאטקי האבען צוויי שמוגלערס זיך בעגעגנט מיט היים גע-וועהר מחמת מורא פאר וואלד-וועכ-טערס, וועלכע זענען זיי אקעגענגעקומען. די וועכטער זענען שווער פערוואונדעט, די שמוגלער זענען ארעסטירט.

לעזט און אבאנירט „לאדזער טאגעבלאט"

BANK SPÓŁDZIELCZY
Kupców i Przemysłowców w Łodzi
Spółdz. z ogr. odpow. Tel. 136-46 i 183-34

39 צעגעלניאנא 39
פראנט 1טער שטאק

נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקאסע אויף אלע פלעצער אין גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס דעם זעלבען טאג, ווייזט איבער געלד אויף גאנץ פוילען, נעמט אן וקלאדען, איינלאגען, נדן-געלדער און קלענערע אפשפא-רונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאכט דיסקאנטא און גיט ארויס אוואנסען אויף אינקאסא.

ערלעדיגט אלס פינקטליך און רעעל.

די באנק איז אפען פון 9 ביז 2 מיטאג.

לאָדזער מאַגיסטראַט איז דער איינציגער אין גאַנץ פּוילען

וואָס איגנאָרירט אויף אַ שענדליכען אופן די אינטערעסן פון דער יודישער בעפעלקערונג

ראַטמאַן ל. מינצבערג פערדאַמט אויף א שאַרפען אופן די אַנטיסעמיטישע פּאָליטיק פון אונזערע שטאָטישע מושלים און ברענגט שטוינענדע פאַקטען, ווי זיי בע'עולה'ן די יודען

אין פרייטאָג־נומער פון „לאָדזער טאָגעבלאַט" האָבען מיר געבראַכט גרעסערע אויסצוגען פון די רעדעס פון די יודישע ראַטמענער אויף דער דאָנערשטאַגדיגער זיצונג פון לאָדזער שטאָט־ראַט. צוליב דער וואָגנקייט פון די פאַרוואַרפען פון ראַטמ. מינצבערג געגען לאָדזער מאַגיסטראַט, וואָס איגנאָרירט די אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג, ברענגען מיר דאָ אויספיהרליך די דאָזיגע רעדע.

— מיר טרעטען היינט אַרויס — הויבט אָן ראַטמ. מינצבערג זיין רעדע — אין דער דריטער און לעצטער פאַזע פון בודזשעט־אויפשטעלונגען און משך פון אונזער קאַדענץ. דעריבער איז אונזער דעבאַטע נישט בלויז די פונאַנדערלעגונג פון אונזערע פּלענער אויפ'ן קומענדיגען יאָהר, נאָר אויך א מין חשבון־הנפש פון אונזער ווירטשאַפטליכען געוויסען.

צוליב דעם בין איך צוגעטרעטען בע־קענען זיך מיט'ן בודזשעט און בעסטען גלויבען און מיט דער גרעסטער אָביעק־טיוויטעט. ליידער האָט מיך דער רעזולטאַט פון מיין אונטערזוכונג שטאַרק ענט־טוישט. איך מוז פעסטשטעלען, אַז איך האָב אויסגעפונען אַ שרייענדיגע דיס־פּראָפּאָרץ צווישען דעם פערנעהם און דער אויספיהרונג פון די פּלענער און פערגאַנגענעם צייט־אָפּשניט. מיר זעהען אַן'אונפערשטענדליש . פאַר א ראַציאָנאַלער ווירטשאַפט. דעריף זאָגט עדות די און דער איצטיגער צייט אינבעגריפענע העכערונג פון די שטייערן.

בעת די סומע פון שטייער־פּרעלימי־נאַר אין 1928 האָט בעטראָפען 13 מי־ליאָן זל. האָט מען זי איצט פערגרע־סערט אַזש אויף 28.863.000 זל., ד. ה. מיט 16 מיליאָן מעהר.

קיינער פון אונז האָט יעדענפאַלס נישט פעסטגעשטעלט אַזאַ געשטייגענעם וואוילזיין אין אינזער שטאָט, אַז מען זאָל קאָנען איצט איינמאָנען מאָמענט רע־דען וועגען פערגרעסערן די שטייער־.

עס וועט אונז אויך נישט העלפען דער בערוהמטער אַפּעל פון לאַווניק קוק אנצופיהרען די שטייער־עגלה און אונ־זער שטאָט און דאָס שטרעבען אַרויס־צובעקומען אויף אַלערליי אופנים געלד פון דער פעראָרימטער בעפעלקערונג פון די געפאַלענע סוחרים און אָרימע האַנד־ווערקער.

דאָס פערגרעסערן די שטייערן אויפ'ן יאָהר 1930 בעווייזט, אַז מען רעכענט זיך לחלוטין נישט מיט'ן פאַקטישען מצב.

דער הויפט־רעפערענט האָט ערקלערט אויף וואָס דאָס דאָזיגע געלד געהט: אויף פּראָצענטער און אַמאָרטיזאַציע פון די הלוואות. אָבער לאָמיר זיך נישט נאַרען. אונזערע פאָראַיאָהריגע האָפנונ־גען אויף הלוואות האָבען פערפיהרט און עס איז דאָך זיך נישט געווען קיין שום גרונד צו ערוואַרטען היי־יאָהר אויף עפּעס ניי־ענטדעקטע אוצרות.

פאָראַיאָהרען האָבען מיר פּרעלימי־נירט 19 מיליאָן הלוואות און מיר האָ־בען קוים בעקומען 1 מיליאָן און אויך דאָס א קורץ־טערמיניגע און היי־יאָהר האָבען מיר ווידער געוואָלט פערגרע־סערט דעם אויסערגעוועהנליכען בוד־זשעט ביז 24 מיליאָן, וואָס איז אין ס־שלוסליך פערעכענט אויף הלוואות.

אויב מיר מוזען שוין דורכאויס מאַ־כען אינוועסטיציעס, דאַן וואָלט איך אָנ־געוויזען אויפ'ן געביט, וואָס בילדעט די גרעסטע וואונד פון אונזער שטאָט, אויפ'ן געביט פון שפּיטאָל־וועזען.

ערשט פאָריגע וואָך האָט פּאַסירט ממש אַן'אונגעהערט שוידערליכער פאַל, מיט וועלכען איך, אַלס פּרעזעס פון דער קהלה, האָב זיך געמוזט פעראַנטוואָרטעס־רען.

אַ געוויסער מאָרגענשטערן איז אַוועק־געפאַלען אין גאַס. פאַנאַטאַווישע האָט פאַר איהם נישט געקאָנט געפינען קיין פּלאַץ אין שפּיטאָל און איהם אָפּגע־פיהרט אין שטאָטישע זאַמעלפּונקט. קיין מעדיצינישע הילף איז דאָרט נישטאָ. 5 שעה איז דער קראַנקער דאָרט געלעגען אין אַ בעוואוסטלאָזען צושטאַנד. ווען די קהלה האָט איהם ענדליך געשיקט אַ דאָק־טאָר איז שוין געווען צו שפּעט. דער קראַנקער האָט שוין געהאַט אויסגע־הויכט זיין נשמה.

און ווי זעהט אויס די געזעלשאַפטלי־כע אויפזיכט ביי אונז אין שטאָט? וועגען דעם ווייס אָמבעסטען צו דערציילען די יודישע בעפעלקערונג. דער שטאָט־פּרעזידענט האָט פאָראַיאָהרען געזאָגט, אַז דער מאַגיסטראַט דאַרף בעפרידיגען די בעדערפנישען פון אַלע איינוואוינער און נישט בלויז פון איין שיכט. אָבער ווי זעהט עס אויס אין דער ווירקליכ־קייט? אַלס פאָרשטעהער פון יודישען בירגערטום שטעל איך פעסט מיט פולען נאַכדרוק, אַז די יודישע בעפעלקערונג ווערט שרעקליך בע'עולה'ט.

אָט האָט אַ געוויסער ה' גאָלדהאַמער זיך געווענדעט צו דער „אָפּיעקאַ ספּאָ־לעטשנאַ" אַריינצונעמען זיין קינד א. ז. זשלאָבעק. דער קאָנטראָלער, וואָס איז געקומען און גאָלדהאַמער'ס שטוב, האָט ערקלערט, אַז ער זעהט נישט. אַז עס זאָל דאָ רינען פון די ווענד... דאָס קינד קאָן נישט אָנגענומען ווערען. א. ך. האָב אינטערווענירט ביים לאַווניק פון דער „אָפּיעקאַ ספּאָלעטשנאַ", האָט מען מיר געענטפערט, אַז דאָס קינד קאָן אויסהאַלטען די באָבע, וואָס ווערט אַליין אויסגעהאַלטען פון איהרע 2 טעכטער, פון וועלכע איינע פערדינט גאַנצע 30 זל. אַ וואָך!

צי הייסט דאָס נישט חוזק מאַכען פון מענשליכען עלענד?

דער לאָדזער מאַגיסטראַט איז אפשר דער איינציגער אין גאַנץ פּוילען, וואָס איגנאָרירט די אינטערעסען פון דער יו־דישער בעפעלקערונג אויף אַן'אונגעהער־טען אופן, בעשטייערענדיג אויף אַ טאָ־פּעלטען אופן אַ גרויסען טייל פון דער בעפעלקערונג.

עס וועט אפשר קיינער נישט גלויבען, אַז קיין איין יודיש יתומים־הויז אין לאָדז ווערט נישט סובסידירט דורכ'ן מאַגיסטראַט, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די יתומים־הייזער ערפילען די פליכטען, וואָס ליגען מאָראַליש און גע־זעצליך אויף די קאָמונאַלע אָרגאַנען.

דער בודזשעט פון די יודישע יתומים־הייזער בעטרעפט 718.000 זל. זיי דאַר־פען לויט דער קאָנסטיטוציע אויסגעהאַל־טען ווערען דורך די זעלבסט־פערוואַל־טונגען, אָבער וואָס בעקומען מיר פון מאַגיסטראַט?

עס איז דאָך ממש אַ פּאַראַדאָקס: דער מאַגיסטראַט מאָהנט אויף דורך עק־זעקוציעס שטייערען פאַר דער יודישער קהלה, וואָס מוז אויסהאַלטען אינסטי־טוציעס, וועלכע עס איז פערפליכטעט אויסצוהאַלטען די שטאָט! און דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז, וואָס פאַר דער טרחה פון דער דאָזיגער שטייער־אויפמאָהנונג הייסט זיך דער מאַ־גיסטראַט בעצאָהלען 35 טויזענד זל. יעהרליך!

בעת דער וואַרשאַווער מאַגיסטראַט האָט פאַר יודישע אינסטיטוציעס בע־שטימט אַ סומע פון 650, 454 זל. האָט דער לאָדזער מאַגיסטראַט בעשטימט פאַר אַלע בירגערליכע יודישע אינסטי־טוציעס קוים 19.500 זל. און פאַר די יודישע סאָציאַליסטישע אינסטיטוציעס 65.000 זל.

מיר ווערען טראַקטירט שטיפמוטער־ריש. מען וואַרפט אונז צו אַ ביין פון רייכען טיש און מען מאַכט דערביי אַ וואַזשנע מינע: זעהט, ווי ברייט מיר זיינען!

אַפילו אין דעם, וואָס מען גיט יאָ שוין דער יודישער בעפעלקערונג שטעקט פיל פּאַרטייאישקייט און דעמאַגאָגיע. איך וויל נישט אויסרעכענען אַלע עולות, זיי זיינען צופיל.

ווי לאַנג אונזערע פּאָסטולאַטען וועלען נישט בעריקזיכטיגט ווערען, קאָן נישט זיין קיין רייד וועגען אַ פּאָזיטיווער בע־ציהונג צו דער אַרבייט פון דער איצ־טיגער שטאָט־פערוואַלטונג. דאָס פּראָגנאָ־מערירען דעם „לאָדזער וועקער" און „לאָדזער אַרבייטער", אָרער דאָס צונע־מען עטליכע יודען אַלס סעקוועסטראַ־טאָרען, וועט דאָס פּראָבלעם נישט לע־זען. די יודישע בעפעלקערונג אין לאָדז, וואָס צעהלט 180.000 קעפּ, האָט רעכט צו פאָדערן עפּיס מעהר!

אויב אונזערע פאָדערונגען וועלען נישט גענומען ווערען אין אַכט, וועל איך אַריינ־טראָגען אַ שאַרפען פּראָטעסט אין פּראָ־טאָקאָל און צו דער אויפזיכטס־מאַכט.

פון לאָדזער יודישען סוחר און פאַבריקאַנט קען מען שוין נישט נעמען קיין שטייערן

רעדע פון ראַטמ. י. מ. ביאַלער

אויף דער דאָנערשטאַג'דיגער נאַכט־זיצונג פון לאָדזער שטאָט־ראַט איז אויך אַרויסגעטרעטען מיט א גרעסערער רעדע דער „מזרחי"־פאָרשטעהער ראַטמ. י. מ. ביאַלער.

ער הויבט אָן זיין רעדע דערפון, וואָס וויצע־פּרעזידענט ד"ר וויעלונסקי חרוש'ט זיך, פאַרוואָס די אָפּאָזיציע איז איצט אַרויסגעטרעטען מיט איהר קריטיק גע־גען דער זעלבסט־פערוואַלטונג, בעת זי האָט דאָס געקאָנט טון, ווען עס איז פאָרגעשטעלט געוואָרען דעם שטאָט־ראַט די אָפּרעכנונג פאַר'ן לעצטען יאָהר.

— פאַר מיר — זאָגט דער רעדנער — איז דאָס נישט קיין חידוש, מחמת דע־מאָלט, מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק איז נאָך נישט געווען קיין סעזאָן אויף אַזעל־כע חשבונות. איצט איז דער שעת־הכושר דערצו. דעריבער זאָגען טאַקע געקומען פאַרשידענע הערען מיט זייערע קאָלעקציעס, כדי צו ווייזען, וואָס זיי פערמאָגען און זייערע קרעמלעך. צווישען אַנדערע איז אויך אַרויסגעטרעטען ראַט־מאַן ליכטענשטיין. ער האָט געשילדערט די קאַטאַסטראָפאַלע לאַגע פון שטאָט, דעם קריזיס און די גרויזאַמע אַרבייטס־לאָזיגקייט. אויפ'ן דאָזיגען טייל פון זיין רעדע קאָן איך זיך פולשטענדיג אונטער־שרייבען. איך קאָן נאָר נישט פערשטעהן ווי אַזוי קאָן מען גלייכצייטיג שטיצען די פּאָליטיק פון מאַגיסטראַט בנוגע דער איינמאָהנונג פון שטייערן. ביי די שטאָ־טישע אַרבייטען און אין די שטאָטישע אַמטען זיינען בעשעפטיגט ס"ה ביז 3 פּראָצענט יודען און פערהעלטניש צו דער אַלגעמיינער צאָהל אַרבייטער און אַנגעשטעלטע. פונדעסטוועגען געפינט איין ה' ליכטענשטיין אַ מעגליכקייט צו פערטיידיגען די מאַגיסטראַט־פּאָליטיק צוליב די פּאָר צעהנדליג טויזענד גילדען סובסידיעס, וואָס די אינסטיטוציעס פון זיין פּאַרטיי בעקומען פון דער שטאָט.

— מיר האָבען דאָ געהערט — זאָגט ווייטער ראַטמ. ביאַלער — אַז דער מאַ־גיסטראַט שטיצט זיין בודזשעט אין אַ גרויסער מאָס אויף די 11 מיליאָן פער־לעגענע שטייערן. מילא, די פריהער־די־גע צייטען האָט דער סאָציאַליסטישער מאַגיסטראַט געזאָגט:

„מען וועט אויסקוועטשען די סוחרים און די פאַבריקאַנטען"

דאָס האָבען די לאָדזער שטאָט־הערן שוין דורכגעפיהרט בשלימות. אַלע לאָד־זער יודישע בירגער זענען שוין אינגאַנ־צען אויסגעשעפּט. היינט פרעגט זיך, פון וואַנען וועט דער פעראָרימטער יודישער בירגער איצט נעמען צו בע־צאָהלען אַ חוץ די לויפענדע שטייערן, אויך די פערלעגענע? דער ענטפער איז: ווי מ'קאָן זיך אָנשטויסען:

די „עגלה"...

עס ווייזט אויס, אַז דער מאַגיסטראַט נעמט גאַנץ ערנסט די „עגלה"־פראַגע. איך וואָרן דערפאַר דעם מאַגיסטראַט, נישט צו רעכענען אויף ד. יאָזינג'ס נעלי־דער! די בעפעלקערונג איז אויסגע־מאַטערט. איינפיהרען אין לאָדז גראַבסקי'ס „עגלה" הייסט: צונעמען ביי דער בעפעלקערונג אַ חוץ דעם געלד, אויך איהר נשמה. ביי דער דיסקוסיע איבער די איינצעלנע פּאָזיציעס פון בודזשעט וועל איך דעריבער שטעלען פאָרשלאָגען וועגען

סקאַסירען דעם „עגלה"־פּלאַן

און צו לינדערן דעם שטייער־סיסטעם. איך דערזעה נישט, איך וואָרען נאָר, אַז דער בודזשעט איז זיין איצטיגער צוזאַ־מענשטעלונג איז נישט־רעאַל.

אין אַלגעמיין אָבער טיילט די „מזרחי" אין שטאָט־ראַט די שטעלונג פון דער ציוניסטישער פראַקציע, ווי עס איז בעקאַנט געוואָרען אין דער רעדע פון אינזשינער פּראַשקער.

אַ פערד האָט צוטרעטען אויף האַלב־טויט דריי יודישע פרויען

מורא'דיג'ע פּאַסירונג אויף אַלט־שטאָט

(:) פרייטאָג איז לאָדזער אַלט־שטאָט אויפגעטרייסעלט געוואָרען פון אַ שרעק־ליכער פּאַסירונג.

פון אַ משא־וואָגען אויף דער וואָלבאָר־סקאַ גאַס האָט זיך אָפּגעריסען אַ צווויל־דעוועט פערד און איז גאַלאָפּ מיט שום אויפ'ן פוסק, זיך געלאָזט איבער דעם געדרענגטען עולם דורכגעהער. עס איז ענטשטאַנען אַן'אונבעשרייבליכע פּאַניק. ביי די גרעסטע אָנשטרענגונגען איז קיי־נער נישט געלונגען צו פערשטעלען (?) דאָס צווילדעוועטע פערד.

דריי יודישע פרויען, וועלכע זענען גראָד געגאַנגען איינקויפען און שוהל־נאָס אויף שבת, זענען צוטרעטען גע־וואָרען דורך די פערדישע קאָפּיטעס.

צוויי פון די פרויען האָט די „פּאָגאָ־טאָוויע" אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל אַריין. ביי זיי זענען צובראָכען געוואָרען הענד און פיס.

די דריטע פרוי איז צום גליק אָפּגעקומען מיט לייכטערע וואונדען.

שבת צו נאַכט ד. 15 פעברואַר איז פאָרגעקומען אין זאַל פון קרעדיט־פער־איין די יעהרליכע גענעראַל־פערזאַמלונג פון דער Bank Kredytowy Właściciele Nieruchomości w Łodzi, Piotrkowska 39 אונטער דעם פאָרזיץ פון ה' מאַקס שעגוויץ און בייזיצענדע פון די הערען ח. ל. ליפּנאָווסקי, בעד־נאַרסקי, לעוויצקי, גראָס, זאַלינג.

דער רעכענשאַפטס־בעריכט, וועלכער האָט אָפּגעשלאָסען מיט אַ ריינגעווין פון 11.703.91 זל. איז פערטיילט געוואָרען 1000 זל. פאַר דעם פערזאָנאַל 6390 אויפ'ן רעזערוו־פאָנד 3610 אויף אַ ספּע־ציעלען רעזערוו־פאָנד אַזוי, אַז די רע־זערוו־קאַפּיטאַלען בעטרעפען 10.000 זל. און 703.91 זל. זענען איבערגעטראָגען געוואָרען אויף דער געווין־קאָנטאָ פון 1930 — ווי עס איז צו זעהען פון בע־ריכט געהערען איצט אָן 235 מיטגלי־דער מיט אַ פאַי־קאַפּיטאַל פון 75.000 זל. אין דעם ראַט זענען געוועהלט גע־וואָרען אויסער די פריהערדיגע, וועלכע זענען אַרויסגעגאַנגען לויט'ן גורל אויך לויט דעם בעשלוס פון דער לעצטער אויסעראָרדענטליכער גענעראַל־פערזאַמ־לונג, צו פערגרעסערן די צאָהל מיט־גלידער פון אויפזיכטס־ראַט די ה"ה א. י. גראָסלייט, ד"ר ד. ראַבינאָוויטש, ח. ל. ליפּנאָווסקי, דיר. ז. זייפּעל און ב. יעראָזאָלימסקי.

פון דער ספּאָרט־וועלט

די נעכטיגע פריינדשאַפטס־פוסבאַל־מעטשען אין לאָדז.

שיינע נצחונות פון „הכח" און „קדימה"

„הכח" — „אַרקאַ" 0:1 (0:1)

„קדימה" — ו. ק. ס. 1:2 (0:1)

געכטען נאָכמיטאָג האָבען די צוויי יו־דישע מאַנשאַפטען „הכח" און „קדימה" אויסגענוצט דאָס לינדע וועטער און גע־שפּילט פריינדשאַפטס־פוסבאַל־מעטשען.

„הכח" האָט זיך אַלס געגנער אויסגע־זוכט זיין פאָראַיאָהריגען ריוואַל דעם „א"־קלאַסיגען „אַרקאַ".

ביידע מאַנשאַפטען זענען אויפגעטרע־טען כמעט מיט זייערע בעסטע שפּילער. „הכח'ס" הינטערשטע רייהען האָבען זיך דאָס מאָל אויסגעצייכענט, ווייזענדיג אַ שעהן שפּיל. „הכח" שלאָגט זיין געג־נער 0:1. ערצילענדיג דעם רעזולטאַט שוין אין דער ערשטער העלפט פון שפּיל.

דאָס איינציגע טויער פאַר „הכח" האָט געשאָסען דער נייער שפּילער פּרע־סער.

דער צווייטער פוסבאַל־מעטש איז פאָרגעקומען צווישען דער „ב"־קלאַסי־גער „קדימה" און דעם „א"־קלאַסיגען „ו.ק.ס.", וועלכער האָט דאָס מאָל אַרויס־געשטעלט אַ קאָמבינירטע מאַנשאַפט. די סימפּאַטישע „קדימה"־מאַנשאַפט האָט זיך אויך דאָס מאָל, אַזוי ווי שטענדיג זעהר שעהן פּרעזענטירט. ביז צו דער פּויזע שיסט „קדימה" אַ טויער דורך דרעסלער'ן און נאָך דער האַלב־צייט פערגרעסערט גראַנדאָווסקי דעם רעזול־טאַט מיט אַ צווייטען טויער.

„ו.ק.ס." שיסט אַן'עהרען־טויער פון אַ 11־מעטער. „קדימה" האָט אַ פערדינ־טען נצחון און דער מעטש ענדיגט זיך מיט 1:2 לטובת „קדימה". אויך ביי „קדימה" האָבען זיך ספּעציעל אויסגע־צייכענט די הינטער־רייהען.

ביידע מעטשען זענען געווען גוט בע־זוכט.

דורכפאַל פון טושינער בורמיסטש אין אַ פּראָצעס געגען זיין שטאָט

(§) פרייטאָג האָט אין לאָדזער אַפּעלאַציע־געריכט זיך אָפּגעשפּילט דער עפּילאָג פון דעם לאַנגען פערביסענעם קאַמף צווישען די טושינער איינוואוינער מיט זייער בורמיסטש דאָמאָווויטש.

דער בירגער־קאָמיטעט פון טושין איז מיט איינגע חדשים צוריק אַרויסגעטרע־טען מיט אַן'אָנקלאַגע צו דער וואָיעוואודזטוואָ געגען בורמיסטש, וועלכען זיי האָבען חושד געווען אין מיסברויכען מיט זיין אַמט ביים פאַרצעלירען דעם טושינער וואַלד. דער בורמיסטש האָט זיך דאַן נוקם געווען און די מיטגלידער פער'משפּט געוואָרען פאַר רכילות דורכ'ן לאָדזער שטאָט־געריכט. די פער'משפּט'ע האָבען אַפּעלירט. זייער פערטיידיגער, אַדוו. קאָבילינסקי האָט אָנגעוויזען, אַז פון בירגער־קאָמיטעט, וועלכע זענען דער בורמיסטש האָט בילינג פערקויפט וואַלד־חלקים אויף נישט־עקזיסטירענדע נעמען, און אין דער אמת'ען האָט ה' דאָמאָווויטש אויף אַן'אונגעהערליכען אופן זיך דערשלאָגען צו אַ גרויס פערמעגען.

דאָס אַפּעלאַציע־געריכט האָט אַלע פעראורטיילטע בעפרייט פון שטראָף. דער אויסגאַנג פון פּראָצעס איז, פער־שטעהט זיך, אַ דורכפאַל פון טושינער בורמיסטש.

8־טוגג!

דאָס

לאָדזער טאָגעבלאַט

בעקומט מען טעגליך 6 אַ זייגער פריה

אין אַלע באַהן־קיאָסקען

„רוך"

(„Ruch")

רעגיסטראַציע אויף שטיצע פון לאָדזער בירגער־קאָמיטעט

(§) מאָרגען מאָנטאָג וועט זיך אָנ־הויבען די רעגיסטראַציע פון די אַר־בייטסלאָזע און אָרימעלייט, וועלכע ווי־לען בעקומען שטיצע פון לאָדזער בור־גער־קאָמיטעט. פאַר פּערזאָנען, וואָס בעזיצען לעגיטימאַציעס פון 1. אַרבייטס־פערמיטלונגס־אַמט, וועט די רעגיסטראַ־ציע פאָרקומען אין „העליענאָוו"; פון 2. אַרבייטס־פערמיטלונגס־אַמט און סטאַ־לאַראָוו'ס פאַבריק זשגאָווסקאַ 26.

צו דער רעגיסטראַציע דאַרף מען מיט־נעמען אַ פּאַס, די לעגיטימאַציע פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד, געשטעמפּעלט אין יאַנואַר אָדער פעברואַר, אַנ'אָרימקייטס־בעשיינינגונג פון הויז־וואַרט, בעשטעטיגט דורכ'ן קאָמיסאַריאַט.

דער הער אימפּרעסאַריאָ פיליפּ נייפעלד ווערט געבעטען אָפּצוגעבען זיין אַדרעס, צוועקס אַ קאָנצערטטורנעע פאַר הערן שניידער, ריגאַ (לעטלאַנד), אין דער אַנאָנסען־עקספּעדיציע „Echo Reklame", Riga, Weberstrasse 8.

שרייבן שנעל און אונזער... ל. בערמאַן ... 15 לעקציאָנען ... זאַמענהאָף 19

Dr. med. H. Krauskopf
אַכושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 45 טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4—7 אָוונט

Dr. A. Mazur
וסכאָדניאַ 65, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 12.30—1.30 און 4—6 אָוונט:

Dr. med. H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט
יאַרטאַוויטשאַ 9, טעל. 128-98
צוריקגעקעהרט

לאָדזשער טאַגעבּלאַט

דער רעדאַקטאָר שפּרעכט פֿון 6 ביז 7 אין אָװענד.

נישט געשטעלטע מאַנוסקריפּטען װערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפֿאָנען: רעדאַקציע 10057. אַדמיניסטראַציע 100 47

דער קאַמף געגען באַרטעל'ס רעגירונג

די פּױלישע לינקע און סײם איז אַמאָל נישטאָ װאָס מקנא צו זײן. פֿון אײן זײט די ענדעקעס, װעלכע שטופּען זײ מיט אַלע כּחות צו דער שאַרפֿסטער אָפּאָזיציע געגען די רעגירונג. און פֿון דער צװײטער זײט די „פּולקאָװניקעס", װעלכע בעמיהען זיך אויף שריט און טריט שטויסען זײ אַרויסצוטרעטען געגען דעם מאַי-סיסטעם.

פּ.פּ.ס. װיל נעביך רוהען בשלוה, שלום שליסען מיט דער לאַגע, מיט באַרטעל'ס [illegible] פֿאַר'ן סײם, אַ ביסעל קאָנצעסיעלעך פֿאַר זיך און זײן דערמיט אַ שמח בחלקו. שטויסט מען זײ אָבער פֿון בײדע זײטען און מען לאָזט זײ נישט רוהיג האָפֿען אויף דעם באַרטעליאַנישע דעמאָקראַטיזם.

די ענדעקעס זענען אונצופֿרידען מיט באַרטעל'ן צוליב פּשוט'ע טעמים. נאָך דעם גאַנצען געשרײ, װאָס די ענדעציע האָט געמאַכט, אַז דער פּאַרלאַמענטאַריזם איז אין געפֿאַהר, אַז דער דעמאָקראַטיזם װערט פֿערשטויסען, איז נישט מעהר געװעזען װי אַ פֿאַלשער װיצעלע, װאָרום אין דער אמת'ן װײסט מען גאַנץ גוט, װער און װאָס עס איז אַװעק די ענדעציע. און װאָס פֿאַר אַ בעציהונג זי אַליין האָט צו די דאָזיגע ענינים. דער קאַמף געגען מאַי-סיסטעם איז בײ איהר אַ קאַמף געגען פּערזאָנען. װען איהרע מענשען װאָלטען שטעהן בײם רודער, װאָלטען זײ אַליין גאַנץ גערן אײנגעפֿיהרט אַזאַ סיסטעם. און דערבײ איז זײ נישט קײן גרויסע נפֿקא מינה צי שװיטאַלסקי, סלאַװעק אָדער באַרטעל, אַלע זענען זײ אָנהענגער פֿון מאַרשאַל פּילסודסקי און דערבײ מוז מען זײ בעקעמפֿען.

די רעגירונג האָט מען אויך פֿײנד צוליב איהר פּלומר'שטער פּאָלאָטעמוס-שער (!) פּאָליטיק, צוליב די גרויסע שובֿות — אַזוי שרײבט געלטען די „גאַזעטאַ װאַרשאַװסקאַ" — װאָס זי טוט מיט יודען.

די לינקע אָפּאָזיציע פּאַרלאַמענטאַריער זעהען אָבער אין דער איצטיגער רעגירונג אַנ'אָנהאַלט פֿאַר'ן פּאַרלאַמענטאַריזם און דערבײ האָבען זײ אָפּגעשװאַכט זײער אָפּאָזיציע. זײ האָבען געשטימט פֿאַר'ן בודזשעט. און דער קאָנסטיטוציע-פֿראַגע װעלען זײ אויך געהן אויף פּשרות, אַבי נאָר צו דערהאַלטען דעם פּאַרלאַמענטאַרישען רעזשים. די ענדעקעס שמעקט דאָס נישט. אָבער אויך די „פּולקאָװניקעס" זענען דערפֿון גאָרנישט צופֿרידען. אַלס שׂונאים פֿון פּאַרלאַמענטאַריזם װאָלטען זײ גלײכער געהאַלט, אַז די לינקע זאָלען נישט זײן אין אַזעלכע גוטע בעציהונגען מיט באַרטעל'ן. דאַן װאָלט באַרטעל געמוזט אַװעק און אויף זײן אָרט װאָלט געקומען אַ רעגירונג מיט אַ שטאַרקער האַנט, אַזוי װי שװיטאַלסקי, למשל.

די פּולקאָװניקעס נוצען דערבײ זעהר ברײט אויס דעם בריף פֿון מאַרשאַל פּילסודסקי צו דער ספּעציעלער אויספֿאָרשונגס-קאָמיסיע װעגען דער געשיכטע מיט די אָפֿיצירען אין סײם-קאָרידאָר, און זײ װילען דװקא, אַז דער בריף זאָל פֿערעפֿענטליכט װערען. אין דעם בריף זאָלען זיך געפֿינען עטליכע „בעלײדיגענדע" װערטער אויפ'ן אַדרעס פֿון סײם-מאַרשאַלעק דאַשינסקי. אויב דער בריף װאָלט פֿערעפֿענטליכט געװאָרען, װאָלט פּ.פּ.ס. זיך געפֿינען אין אַ זעהר אונאָנגענעהמער לאַגע און װילענדיג, נישט-װילענדיג, װאָלטען זײ דערויף געמוזט ענטפֿערן מיט אַ נײער פֿערשאַרפֿטער אָפּאָזיציע. און דאָס װילען מאַכען די פּולקאָװניקעס. באַרטעל, שמועסט מען, האָט מאַכען געדראָהט, אַז אויב דער בריף װעט װערען פֿערעפֿענטליכט, װעט ער זיך תּיכּף אָפּגעבען אין דעמיסיע. דאָס האָט געװירקט, אַז דער אינהאַלט פֿונ'ם בריף זאָל דערװײל בלײבען אין געהיים.

געװיסע טײלען פֿון דעם בריף זענען שוין אָבער פֿערעפֿענטליכט געװאָרען. דער „ראַבאָטניק" האָט געבראַכט פֿון איהם אײניגע אויסצוגען, אָבער װי ס'װײזט אויס בלויז נאָר די שװאַכערע שטעלען, די װעניגער בעלײדיגענדע. בלויז די, װאו דער מאַרשאַל פּילסודסקי רופֿט אָן דאַשינסקי'ן מיט דעם טיטעל: „יענער העְר". די מעהר בעלײדיגענדע עפּיטעטען װערען נאָך נישט דערמאָנט.

די פּולקאָװניקעס בעמיהען זיך אָבער מיט אַלע כּחות, אַז דער גאַנצער טעקסט פֿונ'ם בריף זאָל דערזעהען די ליכטיגקײט און דאַן רעכענען זײ, אַז פּ.פּ.ס. װעט זיך אַ נײעם אַ שאַרפֿער אָפּאָזיציע בעגינען.

דער „ראַבאָטניק" האָט זיך מאַכען געלט דערבײ זעהר שטאַרק אָפּגערעכענט מיט דער דאָזיגער גרופּע און מײנט אַז, אַז דאָס איז אַ „קליקע פֿון חבֿילות'ניקעס און אינטריגאַנטען", װעלכע פֿערשװאַרצען פּוילען און די אײגענע פֿון אינערהאַלב.

און צװישען די דאָזיגע אונאָנגענעהמע רײבונגען און מחלוקות שטעקט באַרטעל'ס פּרעמיער-בענקעל און װאַקעלט זיך. אַ קלענער בויג מעהר אויף דער אָדער אויף יענער זײט און דאָס בענקעל װעט אומפֿאַלען. און געשטויסען װערט עס פֿון דרויסען און פֿון אינעװײניג: — די ענדעקעס און פֿון אינעװײניג — די פּולקאָװניקעס. די מעשׂה מיט מאַרשאַל פּילסודסקי'ס בריף האָט נאָך צוגעגעבען צום רוטל.

—פּ.ב.

רעאָרגאַניזאַציע פֿון רעגירונגס-אַפּאַראַט אין ארץ-ישׂראל

ירושלים, 15. פֿעבר. (יטא) די אַראַבּישע צײטונג „כּרמל" טײלט מיט, אַז בקרוב װעלען אָנקומען קײן ארץ-ישׂראל עקספּערטען פֿון דער קאָלאָניאַלער אַדמיניסטראַציע, װעלכע װעלען רעאָרגאַניזירען דעם רעגירונגס-אַפּאַראַט אין ארץ-ישׂראל.

װלאַד. זשאַבאָטינסקי פֿאָהרט קײן דרום-אַפֿריקאַ

פּאַריז, 15. פֿעבר. (יטא) דעם 29. ד. ח. פֿאָהרט זשאַבאָטינסקי אַרויס קײן דרום-אַפֿריקאַ, װאו ער װעט בעקענען די דאָרטיגע יודען מיט דער לאַגע אין ארץ-ישׂראל.

לאָדזשער קאַמעראַל-טעאַטער
„אַרט"
אַלעע 1-טער מאַי 2
פֿריהער ענגלישער זאַל

קינסטלערישער לײטער: משה בראָדערזאָן
דירעקציע: יוסף סטרוגאַטש.
קאָמפּאָזיטאָר: דוד בײגעלמאַן.
קאָנפֿעראַנסיער: נתן רײכענבערג

הײנט, זונטאַג,
צװײ פֿאָרשטעלונגען
7.45 אַ פּאָפּולערע פֿאָרשטעלונג
פֿון 1.00 ביז 3.00 זלאָטעס
10 אָװ. צו געװעהנליכע פּרײזען
ס'װערט געשפּילט
חי געלעבּט
18 שלאַגער נומערן.

בילעטען צו בעקומען אין דער קאַסע פֿון טעאַטער יעדען טאָג פֿון 1-11 און פֿון 5 נ"מ

שאַרפֿער אַנגריף פֿון די ענדעקעס געגען דער פּערזאָן פֿון מאַרשאַל פּילסודסקי

פּ. פּ. ס. װיל נישט קײן קאָנפֿליקטען מיט דער רעגירונג. — קאָשטשיאַלקאָװסקי געלעגט דעם אַמט אַלס פּרעזעס אין דער קאָמיסיע. — קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט פֿון די צענטער-פּאַרטײען װעט דערפֿיהרען צו אַ קאָמפּראָמיס צװישען די ב. ב. און די לינקע

אויף דער פֿרײטאָג'דיגער זיצונג פֿון דער מיליטערישער קאָמיסיע פֿון סײם איז געקומען צו אַ זעהר שאַרפֿען קאָנפֿליקט צװישען די ענדעקעס און די פּ.פּ.ס. װאָס האָט אַזש געבראַכט דערצו, אַז דער פֿאָרזיצענדער פֿון דער קאָמיסיע דעפּ. קאָשטשאַלקאָװסקי זאָל לעגען זײן מאַנדאַט אַלס פּרעזעס.

אויף דער טאָגס-אָרדנונג פֿון דער קאָמיסיע איז געשטאַנען דער פֿאָרשלאַג פֿון די ענדעקעס צו שאַפֿען אַ ספּעציעלע אויספֿאָרשונגס-קאָמיסיע װעגען די מאַסען-דעמיסיעס פֿון אָפֿיצירען. דער דאָזיגער פֿאָרשלאַג איז זעלבסטפֿערשטענדליך מיט זײן גאַנצער שאַרף געװענדעט געגען מאַרשאַל פּילסודסקי, װעלכען מען װיל אַזוי אַרום אויסדריקען אַ פּערזענליכע אונצופֿרידענהײט אַלס קריגס-מיניסטער. אַרום דעם דאָזיגען פֿאָרשלאַג האָט זיך געפֿיהרט אַ זעהר הײסע דיסקוסיע. די פֿערשטעהער פֿון פּ.פּ.ס. זענען געגען איהם זעהר שאַרף אַרויסגעטרעטען.

דעפּ. ליבערמאַן (פּ.פּ.ס.) ערקלערט, אַז ער װיל נישט אַרײנגעהן אין דעם ענין צי די בעפֿרײטע אָפֿיצירען זײנען גערעכט אָדער נישט. אָבער װי באַלד מען װיל די דאָזיגע מעשׂה נישט צולאָזען צום ראַפּאָרט און מען בעטראַכט נישט זײערע אַנקלאַגעס, מוז דער סײם אונבעדינגט נעמען אויף זיך אויספֿאָרשען דעם ענין; עס איז זיכער, אַז דער קריגס-מיניסטער װעט נישט װעלען געבען קײן ערקלערונגען און נישט מיטאַרבײטען מיט דער קאָמיסיע און אַהן דער מיטאַרבײט פֿון דער רעגירונג איז די אַרבײט פֿון דער קאָמיסיע אַנ'אומזיסטע.

דעפּ. ליבערמאַן טראָגט דאַן אַרײן פֿאָלגענדע רעזאָלוציע:

אַז דער ענין װעגען די מאַסען-דערװײטערונגען פֿון די אָפֿיצירען זאָל אונטערגעװאָרפֿען װערען אַ רעװיזיע אַזוי, אַז די אַנקלאַגעס פֿון די פֿעראַנטװאָרטליכע אָפֿיצירען זאָלען בעטראַכט װערען; אַז אין די פֿאַלען, װאו עס װעט פֿעסטגעשטעלט װערען, אַז מען האָט געמען נישט אין בע'עולה'ט, זאָל מען איהם צוריק אַרײננעמען אין דינסט.

פֿאַר'ן פֿאָרשלאַג פֿון די ענדעקעס האָבען געשטימט 6 דעפּוטאַטען, געגען — 15 שטימען. ליבערמאַנ'ס פֿאָרשלאַג האָט בעקומען 15 שטימען געגען 10.

באַלד, װי עס איז בעװאוסט געװאָרען דער רעזולטאַט פֿון דער אָפּשטימונג, האָט דער פֿאָרזיצענדער דעפּ. קאָשטשאַלקאָװסקי זיך אָפּגעזאָגט פֿון זײן מאַנדאַט, אָפּגעבענדיג דערבײ אַ דעקלאַראַציע, אַז ער האַלט די רעזאָלוציע פֿון דער מעהרהײט פֿאַר זעהר שעדליך, װאָס קאָן האָבען אַ זעהר שלעכטע השפּעה אויף דער דיסציפּלין פֿון דער אַרמעע. ער װיל דערבײ נישט נעמען אויף זיך די פֿעראַנטװאָרטליכקײט פֿאַר אַזעלכע בעשלוסען און אַלס פּראָטעסט זאָגט ער זיך אָפּ פֿון זײן אַמט.

די זיצונג איז צוליב דעם אונטערגעריסען געװאָרען. עס איז בעשלאָסען געװאָרען צונויפֿצורופֿען דעם 19. ד. ח. אַ צװײטע זיצונג פֿון דער קאָמיסיע, װאו עס װעט אויסגעװעהלט װערען אַ נײער פֿאָרזיצענדער.

* * *

די פֿערשטעהער פֿון ב.ב. האָבען שוין זײט אַ לענגערער צײט אָנגעקניפּט אַ קאָנטאַקט מיט די צענטער-גרופּען פֿון סײם, װעלכע געהען אַרײן אין צוזאַמענשטעל פֿון צענטראָלעװ. דעפּ. סלאַװעק האָט שוין אָפּגעהאַלטען עטליכע קאָנפֿערענצען מיט'ן פֿערשטעהער פֿון ב.ח. דעפּ. בוטנער. אַלס פּועל יוצא פֿון די דאָזיגע קאָנפֿערענצען איז דער קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט, װאָס איז אויסגעאַרבײט געװאָרען דורך די צענטער-גרופּען.

אויף דער פֿרײטאָג'דיגער זיצונג פֿון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע האָט דעפּ. בוטנער ערקלערט, אַז אין די נאָהענטסטע טעג װעט ער אַרײנטראָגען דעם פּראָיעקט. דער דאָזיגער פּראָיעקט זאָל ענטהאַלטען דאָס מינימום-פּראָגראַם פֿון ב.ב.. דעפּ. בוטנער לײגט פֿאָר צו שאַפֿען אַ טריבונאַל, װעלכער זאָל ענטשײדען די קאָנפֿליקטען צװישען סײם און דער רעגירונג. דער פּרעזידענט איז נישט קײן רעגירענדער פֿאַקטאָר און ער דאַרף זיך נישט בעטײליגען אין די זיצונגען פֿון מיניסטאָרען-קאַבינעט. דער פּרעזידענט װערט אויסגעװעהלט דורך אַ ספּעציעלען נאַציאָנאַלען קאָנגרעס. בכלל איז דער גאַנצער פּראָיעקט דורכגעדרונגען מיט אַ גײסט פֿון פּשרה צװישען די פֿאָדערונגען פֿון ב.ב. און די לינקע.

קלײנער פֿעליעטאָן

באַרטעל'ס כּשוף

איהר זײט און גאָפּט, װי דער שװאַרץ-קונסטלער מאַכט זײנע עקספּערימענטען. װי אַזוי דער מאַן מיט'ן „צויבער-שטעקעלע" פֿערפֿלעגט אײך. איהר װאַרט אײך, װאָסערע פֿערבאָרגענער כּח ליגט אין דעם געהײמניספֿולען שטעקעלע. דאַכט זיך, אַ שטעקעלע, װי אַלע שטעקעלעך, און דאָך װײזט עס חידושים. אײן קנײטש נאָך דעם אַנדערען. אַט ציהט ער סטענגעס פֿון מויל, אַט שלינגט ער אײן קרוליקעס און ציהט זײ שפּעטער אַרויס לעבעדיגע פֿון דער הויזען-קעשענע. אַט עסט ער פֿײערדיגע קויהלען און ס'געשעהט איהם גאָרנישט — אַלץ דאָס צויבער-שטעקעלע.

מיט דעם צויבער-שטעקעלע פֿערבלענדעט ער אײך, דער שװאַרץ-קונסטלער, און ס'בלײבט פֿאַר אײך אַ רעטעניש: צי איז מאַקע דאָס שטעקעלע פֿער'כּשופֿ'ט, צי איז דער מאַן פֿון שטעקעלע אַ כּשוף-מאַכער!...

אַט, אַט, דער סײם האָט געהאַלטען בײ גסיסה. און די פּאָליטישע קרײזען האָט זיך גענומען חושד. מאַרשאַל פּילסודסקי און מאַרשאַלעק דאַשינסקי האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפֿען „קאָפּ צו קאָפּ". דער בעקאַנטער „מאַרשאַל-קעס-דיאַלאָג" און דער מאַרשאַלעס-קאַנצעלאַריע. דער „אָפֿיציר-סיגאַר-פֿריז" אין סײם. דער טשעכאָװיטש-ענין. די דעמיסיע פֿון קאַבינעט, די חבֿלי-לידה פֿון נײעם קאַבינעט, די נעילה-זיצונג אין סײם.

אַט, אַט. נאָך אַ טאָג. נאָך אַ טאָג, און דער סײם װערט אַהײמגעשיקט „נאַ אָדפּאָטשינעק".

איז אָבער געקומען באַרטעל צום רודער, און ער בעװײזט חידושים. ממש חידושים. באַרטעל מיט זײן צויבער-שטעקעלע. װאָס ער װיל פֿיהרט ער אַרויס. און דאָס אַלץ אַ דאַנק זײן צויבער-שטעקעלע.

— הערען דעפּוטאַטען, אַזוי און אַזוי װיל איך. װאָס, איהר װילט נישט? — איך פֿאָהר שוין צוריק קײן לעמבערג.

— „איהר נעמט נישט אָן מײן פֿאָרשלאַג? — איך בעטראַכט דאָס אַלס צײכען פֿון אונצוטרוי".

— הער מאַרשאַלעק, דאָס און יענץ מוז געמאַכט װערען. איהר בעשטעהט נישט? — שוין מאַך איך מיר ס'פּעקעל...

— הער מאַרשאַלעק, סלאַװעק װיל פֿערעפֿענטליכען אײער בריף צו דאַשינסקי'ן. איך בין נישט מסכּים. מאַמשע יאָ, זײט איך שוין אויף דער באַהן...

בעװײזט זיך נאָר באַרטעל מיט זײן צויבער-שטעקעלע, אַזוי געשעהט אַ נס. מיט דעם שטעקעלע פֿערבלענדעט ער, און עס װערען חידושים.

איז זײן שטעקעלע פֿער'כּשופֿ'ט. צי איז דער מאַן פֿון שטעקעלע מאַקע אַזאַ גרויסער קונצען-מאַכער?...

אַב-נעק

אַ קאַפּעלע הומאָר

װערטלעך און שטעכװערטלעך

ברעקלעך פֿון רעדאַקציע-טיש.

אַ גרויסער אַנטיסעמיט זאָגט, אַז יעדער יוד האָט אַ געבוירטס-פֿעלער.

ער מײנט אודאי דאָס, װאָס דער יוד איז געבוירען געװאָרען.

* * *

אַ יוד אין באַלוט איז אַרײנגעפֿאַלען אין אַ קאַסטען פֿעדערען.

עס זענען נאָך פֿאַראַן װאַרעמע יודען אין לאָדז...

* * *

„ליבע איז אַ בלאָף" — זאָגט אַ יונגער פּראָפֿעסאָר.

יענע װאָך האָט דער זעלבער פּראָפֿעסאָר חתונה געהאַט.

טאָ װער איז דער בלאָפֿער?

* * *

די צײטונגען הערען נישט אויף צו שרײבען, אַז אונזערע גאַסען זענען נישט רײן. חײם איך מ'איז בלאָטע!

די סענסאַציאָנעלע פֿרענקעל-ירושה

אַ גענויע אויסרעכנונג, װער עס האָט דאָס רעכט צו מיהנען די ירושה.

די געשיכטע מיט דער ריזיגער ירושה װאָס איז פֿערבליבען נאָך דעם יודישען מיליאָנער יאָהאַן פֿרענקעל, האָט אויצט פֿעראינטערעסירט פֿיל יודען אויך אין לאָדז. מיר האָבען אויצט דערהאַלטען אַ רײהע אינטערעסאַנטע ידיעות װעגען דעם, װי עס האַלט מיט דער גרויסער ירושה, און װער עס קאָן האָבען אַ רעכט זיך צו בעטײליגען אין אויפֿמאַהנען די ירושה.

אײנער פֿון די יורשים אין לאָדז, אַ חשוב'ער יוד, אַ למדן און אַ בערימטער סוחר, ה' יצחק דזשײקאָבס, האָט איבערגעגעבען אין לאָנדאָנער „צײט" דעם זעהר אינטערעסאַנטען אינהאַלט פֿון דער צוואה, װאָס יאָהאַן פֿרענקעל האָט איבערגעלאָזט. און דער צוואה װערט צװישען אַנדערען געזאָגט פֿאָלגענדעס:

די דאָזיגע צוואה איז אויך די געשיכטע פֿון אונזער משפּחה, װאָס פֿאַנגט זיך אָן פֿון הרבֿ הגאון ר' דוד מירעלעס פֿרענקעל, געבוירען אין װינע, בײ איינזערע צײטען און אויך פֿון פֿריהערע פֿערװאַנדטע, װאָס זענען װירדיג און זײערע גרויסע נעמען, זאָל פֿון אונזער מיטטען נישט פֿערלוירען געהן, זײ זענען געװען לאַנדעס-ראַבינער, גערוסים-פֿאָרשטעהער, מיט פּראַכט און גלאַנץ.

עס איז פֿון זײ אַרויסגעקומען זשעני און װײסען. דער רבֿ הגאון, דער בערימטער ר' דוד מירעלעס פֿרענקעל, געבוירען אין װינע, געשטאָרבען פֿון יודען, געשעצט פֿון זײנע ברידער; ער האָט געהאַט צװײ זוהן, סאַלאָמאָן און בנימין דער ערשטער, רבי סאַלאָמאָן איז געװען גערוסים-פֿאָרשטעהער אין ראַבינער אין האַמבורג — אַלטאָנאַ — װאַנדסבעק, ער האָט געהאַט אַ זוהן אהרן װעלכער איז געװען אַ גערוסים-פֿאָר-שטעהער אין לאָנדאָן, װעלכער האָט אויך געהאַט אַ זוהן מיט'ן נאָמען הירש, אויך אַנ'אָרװאָקאַט; דאַן פֿאָלגט דער זוהן, דער גאון רבי אהרן לעװי, און דער גאון ר' חיים, הרבֿ הגאון אהרן לעװי'ס זוהן, װעלכער איז געװען ראַבינער. דער צװײטער, הרבֿ בנימין האָט געבוירען הרבֿ הגאון נפֿתלי הירש, װעלכער האָט געבוירען דעם גאון ר' דוד פֿרענקעל, גערוסים-פֿאָרשטעהער פֿון דער דעסאַוער געמײנדע און אָבער-ראַבינער פֿון בערלין, מחבר פֿון „קרבן עדה" איבער'ן תּלמוד ירושלמי, און פּאָלראַנ.

דוד הקטן איז געװען דער זוהן פֿון גאון לעװי, נפֿתלי הירש זוהן פֿון גאון בנימין, זוהן פֿון גאון דוד מירעלעס, דער גאון דוד פֿרענקעל, האָט געהאַט דרײ זוהן, ליב מיכאל, און יואל װאָלף; גאון ליב האָט געהאַט דרײ זוהן: דוד, אהרן און יעקב; גאון דוד האָט געהאַט דרײ טעכטער און דרײ זוהן: משה, אברהם, װאָלף, חנה, איטעל, רוחמה. אהרן האָט געהאַט אַ זוהן מיכאל און אַ טאָכטער חיה שׂרה. די לעצטע האָט געבוירען ליפּמאַן לוריש, װעלכער האָט געהאַט אַ טאָכטער חנה.

יעקב'ס קינדער זענען געװען: ליב, אברהם, מאיר, ישׂראל, װאָלף און דוד; לאה, פֿײגעל, פֿרײדע, פֿרימת.

רבי יואל װאָלף האָט געבוירען יונה פֿרענקעל, װעלכער איז געװאָרען סאָמערציען-ראַט. ער איז געװען אַ רײכער מאַן, אונפֿערהײראַט. ער האָט עס איבערגעלאָזען די גרויסע ירושה. ער איז געשטאָרבען אין גוטער עלטער, אין יאָהר 5604 אין ברעסלוי. װאו ער האָט איבערגעלאָזט זעהר פֿיל געלד פֿאַר „קרן קימת" אויף אײביגע צײטען, אַ גרויסע סומע פֿאַר זײנע פֿערװאַנדטע, די װעלכע ער האָט איבערגעלאָזט פֿאַר דער שטאָט: ער האָט פֿאַר זײן לעבען געקענט.

ער האָט איבערגעלאָזט אַ סומע פֿון 100 טויזענד דײטשע רײכס-טאַלער צו די, װאָס ער האָט נישט געקענט און נישט געהערט פֿון זײ, אַז יעדער פֿון זײ זאָל פֿאַר זײער לעבען בעקומען צו 200 טאַלער יעהרליך.

ער האָט איבערגעלאָזען אַ סומע פֿון 150 טויזענד טאַלער, פֿון װעלכע יעדע טאָכטער פֿון זײנע פֿערװאַנדטע זאָל בעקומען צו דער חתונה 1500 טאַלער נדן און יעדען זוהן 1000 טאַלער, כּדי פֿאַר זײ עפּעס קויפֿען אָדער אָנהויבען האַנדלען.

ער האָט איבערגעלאָזט אַ גרויסע סומע געלד אויף אויפֿצובויען אַ שעהנע געבײדע און אײנריכטען אַ שפּיטאָל אין ברעסלוי און דעם שפּיטאָל אויף אײביג אויסהאַלטען.

ער האָט איבערגעלאָזט פֿאַר דער שטאָט ברעסלוי אַ גרויסע סומע, כּדי זײן נאָמען זאָל אײביג דערמאָנט װערען צום גוטען.

יונה פֿרענקעל איז געשטאָרבען אין ברעסלוי, דעם 27. יאַנואַר 1846.

װי מיר האָבען שוין דערמאָנט, זענען פֿאַראַן פֿיל יורשים צו דעם דאָזיגען ריזיגען פֿערמעגען. די יורשים זענען צו-װאָרפֿען איבער פֿערשידענע לענדער. דאָס פֿערמעגען בעשטעהט אין גרויסע סומען געלד, װאָס ליגען אין דײטשע בענק, װי אויך אין הײזער, גיטער און פֿאַבריקען, יורשים האָבען זיך אָפּגערופֿען אין רוסלאַנד, פּוילען, טשעכאָסלאָװאַקײ, בעלגיען, פֿראַנקרײך און אויצט אויך אין ענגלאַנד.

די משפּחה פֿון פֿערשטאָרבענעם רבֿ-הכּולל פֿון ענגלאַנד, הרבֿ הגאון ד"ר נתן אַדלער איז געװען פֿערװאַנדט צו דער משפּחה פֿרענקעל.

דאָס פֿערבליבענע קאַפּיטאַל האָט דער גרײכט צו אַזאַ קאָלאָסאַלער סומע, אַז עס איז אויצט פֿאַר די דײטשע בענק גאָר אונמעגליך דאָס געלד אויסצוצאָהלען צו די יורשים.

די דײטשע יורשים, װי מען מײלט מיט, בעקומען יאָ געװיסע אויסצאָהלונגען, לויט דער צוואה פֿון פֿערשטאָרבענעם, ד. ה. יעדע כּלה-מײדעל 1500 טאַלער און יעדער חתן-בחור 1000 טאַלער.

אין פּוילען האָט מען געשאַפֿען אַ סינדיקאַט פֿון די יורשים. עס האָבען זיך געפֿינען אור-אײניקלעך און אור-אור-אײניקלעך אין טשענסטאָכאָװ, פּולטוסק, װאַרשאַ, שערלעץ. בעזונדערס טיטיג אַרבײטען די יורשים אין שערלעץ. דאָרט אין שערלעץ, געפֿינען זיך פֿאָטאָגראַפֿישע קאָפּיעס פֿון אַ יחוס-בריף פֿון דער

(ענדע — זײט 7)

דערװאוסט זיך נאָך דער חתונה אַ „סוד",

װאָס פֿאַר דער חתונה האָט זי נישט געקאָנט װיסען

נעמליך, אַז דער מאַן איז גאָר... קײן מאַן נישט.

װילנא. — דאָ איז זיך לעצטענס פֿערלאָפֿען פֿאָלגענדע סענסאַציאָנעלע געשיכטע:

דאָס הויגע יודישע פֿרײלײן ט. האָט זיך בעקענט מיט אַ יודישען יונגענמאַן ג., אַ פֿריזיער. זי האָט אָנגעהויבען מיט איהם אַרומצוגעהן, ביז דער יונגער-מאַן האָט זיך אין איהר פֿערליבּט.

און עטליכע חדשים אַרום האָט דאָס פֿרײלײן פֿאָרגעלעגט ג.'ן ער זאָל מיט איהר חתונה האָבען. יענער האָט תּחילת נישט געגעבען קײן קלאָרע תּשובֿה און אַלץ אָפּגעלײגט, מענה'נדיג, אַז ער האָט עפּיס מורא חתונה צו האָבען.

זעהענדיג, אַז ס'קומט נישט צו קײן טאָלק, האָט פֿרל. ט. סוף כּל סוף איבערגעריסען מיט איהם און צו איהר איז שמוב האָבען געניסען געהן שדכנים רעדען אַנדערע שידוכים.

דאָס האָט געװירקט.

װען ג. האָט בעמערקט אַז מאַן דאָס מײדעל, האָט ער איהר אָבגעשטעלט און אָנגעזאָגט די בשׂורה, אַז ער האָט ענדליך בעשלאָסען מיט איהר צו שטעלען אַ חופּה.

פֿערשטעהט זיך, אַז ט. איז געװען שטאַרק צופֿרידען. און אַ פּאָר װאָכען אַרום איז טאַקע פֿאָרגעקומען מיט מזל די חופּה.

נאָך דער חתונה האָט זיך אָבער דאָס יונגע בעל-הבית'על געגומען מאָרגען אויספֿיהרען.

ערשטענס האָט ער גלײך אויף מאָרגען נאָך דער חופּה ערקלערט, אַז ער מוז אַרויספֿאָהרען געשעפֿטליך אין ביאַליסטאָק, דעם זעלבען אָװענד איז ער טאַקע אַרויסגעפֿאָהרען, נישט געקוקט אויף די הײסע פּראָטעסטען פֿון זײן יונגער פּלוגית'טע.

אין ביאַליסטאָק האָט ער פֿערבראַכט גאַנצע צװײ װאָכען. יעדען טאָג האָט דאָס װײבעל בעקומען הײסע ליבעס-בריף און ענדליך איז ער אַלײן אַראָפּגעקומען אַהײם.

געקומען אָבער איז ער אַ פֿער'חושכ'טער און אַ קראַנקער און זי גלײך גע-לײגט אין בעט אַרײן און איז אַזוי אָפּ-געלעגען עטליכע װאָכען.

דאָס יונגע װײבעל האָט נישט געװאוסט װאָס איבערצוקלערען, װאָס אַזױנס קאָן זײן איהר מאַנ'ס חולאת. ביז ס'איז איהר סוף כּל סוף פּלוצלינג קלאָר געװאָרען די מאָרגנע אויפֿפֿיהרונג פֿון איהר מאַן. זי איז דערגאַנגען אַ סוד: נעמליך, אַז איהר מאַן איז גאָר קײן מאַן נישט.

אַ דערשלאָגענע האָט דאָס יונגע װײבעל דערצעהלט די עלטערן װעגען איהר ענטדעקונג בײם מאַן. די עלטערן האָבען זי בערוהיגט און האָבען ערקלערט, אַז ער װעט זי מוזען אָפּ'גט'ן.

די גאַנצע זאַך האָט דערװײל שטאַרק געװירקט אויף ג.'ן און נאָך דעם זעלבען טאָג איז ער נעלם געװאָרען פֿון װילנא.

תּחילת האָט מען נישט געװאוסט, װאו ער איז אַהינגעקומען. ערשט נישט לאַנג איז געלונגען צו דערװיסען זיך, אַז ער געפֿינט זיך אין דאַנציג בײ די מ.ס.אַ.-נערען.

דער פֿאָטער פֿון ט. איז אַרויסגעפֿאָהרען קײן דאַנציג און אָנגעהויבען פֿאָדערן פֿון יונגענמאַן, אַז ער זאָל אָפּ'גט'ן זײן טאָכטער. ג. האָט אָבער ערקלערט, אַז ער איז מסכּים צו גט'ן זיך, אָבער װיל דערפֿאַר 500 דאָלאַר.

נעהט אויצט אַ דינגעניש צװישען דעם נישט-מענערישען מאַן און זײן שװיגער און שװיגער, װעגען אָפּ'גט'ן זײער טאָכטער.

דער געלד-מאַרק

װאַרשאָװער בערזע

װאַרשאַ ד. 15 פֿעברואַר (טעלעפֿאָן).

דער דאָלאַר אין װאַרשאַ איז געװען: אין קויף 8.85 זל. אין פֿערקויף 8.87

100 זל. בערעכענט אין גאָלד 172 זל.

דאָלאַרובקאַ 77–79 זל.

באַנק פּאָלסקי 182 - 185 זל.

8 פּראָצענטיגע לאָדזער פֿאַנד-בריף $63^{1}/_{2}$–$63^{3}/_{4}$ זל.

1 ביז 4 עמיסיע לאָדזער טראַמװײ אַקציעס 93–95 דאָלאַר

די 5 עמיסיע לאָדזער טראַמװײ-אַקציעס " 88–90 "

גאָלד רובעל 4.61 זל.

זילבער רובעל 2.38 זל.

זילבער רובעל קלײנגעלד 1.15 זל.

1 גראַם רײנגאָלד 5.9244 זל.

טענדענץ אַהן ענדערונג.

מערקווירדיג־אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען פֿון יודישען לעבען אין די פֿערוואָרפֿענסטע ווינקעלעך פֿון דער וועלט

דער וואונדערבאַרער יודישער שטאַם „בני ישראל" אין אינדיען. — צווישען יודען אין פּאָרטוגאַלישער מזרח־אַפֿריקאַ. — ווי לעבען די יודען אין אוגאַנדאַ? — אַנדערע טשעקאַווע פֿאַקטען.

א בעזוך ביי ד"ר אַלעקסאַנדער גאָלדשטיין, וועלכער קומט היינטיגע מיטוואָך קיין לאָדז

...ער מיטאַרבייטער האָט מיט עטלי-
...ג צוריק געווײלט אין ראַוונאַ אין
... פּריוואַטע אַנגעלעגענהייטען. ער
...אָרט אָנגעקומען גראַ, אינ'ם זעל-
...טאָג, ווען ס'איז געעפֿענט געוואָרען
...היי־יעהריגער „קאַמפּיין" פֿון „קרן
...“ און האָט זעלבסט בייגעוואוינט
...פֿייערליכען קבלת־פּנים, וואָס איז
...געמאַכט געוואָרען ביי דער באַהן
... דעם ד"ר גאָלדשטיין, וועלכער
...אַ מיט'ן „קאַמפּיין" און זיך אויך
...ליגט אין .דער אַקאַדעמיע, וועלכע
...נעהאַט אַ קאָלאָסאַלען ערפֿאָלג אַ
... דער וואונדערבאַרער און גלענצענ-
...ערע פֿון ד"ר אַ. גאָלדשטיין.
...ענדיג, אַז ד"ר גאָלדשטיין דאַרף
...ער נאָענטסטער צייט בעזוכען אויך
... האָט אונזער מיטאַרבייטער גע-
... אַ וויזיט ביי איהם און האָטעל.
...ך מיט איהם פּערזענליך צו בעקע-
...אַך פֿאַר זיין אָנקומען קיין לאָדז.
... גאָלדשטיין האָט אונזער מיטאַר-
...ר אויפֿגענומען זעהר פֿריינדליך און
...ט. „עס פֿרעהט מיך זעהר זיך מיט
...ראָ צו בעגעגענען אָבער צוויי טע-
... קודם כל, ווייל איך בין דאָך אויך
...רנאַליסט און הגם איך בין שוין
...נעהן יאָהר אָבגעריסען פֿון רוסלאַנד,
... איך האָב געפֿיהרט מיין זשורנאַ-
...שע טעטיגקייט אַלס רעדאַקטאָר
...ראַסוועט", בין איך דאָך צוגעבונ-
...מיט די שטאַרקסטע פֿעדים צו די
...רונגען אונזער פֿאָלק מיט זייער פּע-
...סע און דער ליטעראַטור און סיי
...ער זשורנאַליסטיק.
...טענס, פֿרעהט מיך צו טרעפֿען
...מיט אַ זשורנאַליסט פֿון אַ שטאָדט,
...ן איך דאַרף קומען אין דער נאָ-
...ר צייט, כדי אָנצופֿיהרען מיט'ן
...היסוד" קאַמפּיין. —
...ך האָב געזאָלט — זאָגט ווייטער
...אָלדשטיין — קומען צו אייך קיין
... גלייך מיט'ן פּרעזידענט סאָקאָלאָוו,
...אַלד אָנצוהייבען די אַרבייט פֿאַר'ן
... היסוד" קאַמפּיין, אָבער, ליידער,
... מיך אַ האַלז־קראַנקהייט געצוואונ-
... אָבערצורייסען מיין אַרבייט און
...פֿאָהרען אויסרוהען מיין האַלז.
...ל איז אונטערגעקומען דער בעש-
...ער טערמין פֿאַר ראַוונאַ און איך
...געמוזט פֿריהער פֿאָהרען אַהערצו".
... פֿרעהט מיך — זאָגט ד"ר גאָלד-
... ווייטער — וואָס שוין דעם 19־טען
... וועל איך מיך געפֿינען אין לאָדז,
...איך האָב אַ סך פֿריינד נאָך פֿון
...נד און וואו עס געפֿינט זיך אויך
... איך הער — אַ שטאַרקע ציוניס-
... ציעל בעוואוסטע אָרגאַניזאַציע.
...ווייס דאָך — ענדיגט ד"ר גאָלד-
... מיט אַ שמייכעל — אַז אין די
... 10 יאָהר וואַנדער איך אַרום אי-
...אַלע עקען וועלט און הגם אַזעלכע
... זענען זעהר אינטערעסאַנט און
...רענד, ווייל זיך דאָך בעסער אַמאָל
... געפֿינען אין אַ היימישע סביבה,
...שטייגער דאָ אין ראַוונאַ און ווי איך
... אויך אין לאָדז זיך צו געפֿינען אין
...עלבער מאָס ווי דאָ".
...ער מיטאַרבייטער ווענדעט זיך
... ד"ר גאָלדשטיין און זאָגט —
...ר וואָלט איהר געווען אַזוי פֿריינ-
... מיר עפּעס דערצעהלען פֿון אייערע
... פֿאַר'ן „קרן היסוד" אין די פֿער-
...ע ווייטע לענדער?".
..., — זאָגט ד"ר גאָלדשטיין — איך

האָב זעהר פֿיעל אינטערעסאַנטעס צו דערצעהלען וועגען מיינע רייזעס איבער די תפוצות הגלות פֿון יודישען פֿאָלק. איך וועל זאָגאַר ביי אייך אין לאָדז רעפֿערירען א. ד. ט. „דאָס לעבען פֿון די יודען אין די ווייטע לענדער". איך וועל אָבער אייך יעצט ערפֿילען אייער וואונש און אייך דערצעהלען עטליכע אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען.

„דער אינטערעסאַנטסטער יודישער שטאַם, וואָס איך האָב בעגעגענט אויף מיינע רייזעס געפֿינט זיך אין אינדיען און הייסט „בני ישראל". זייערע פּנים'ער גלאַנצען שאָקאָלאַד־פֿאַרביג. זיי לעבען שוין אין אינדיען בערך צוויי טויזענד יאָהר און עס איז זיכער, אַז זיי זענען אַהער געקומען נאָך פֿאַר'ן חורבן בית שני. לויט דער מיינונג פֿון אַ סך געלעהרטע שטאַמען זיי פֿון די ערשטע השבטים וואָס זענען פֿערטריבען געוואָרען דורך אשור קיין גליל און אַזוי אַרום זענען זיי אויך געקומען קיין אינדיע. ביז'ן 19־טען יאָהרהונדערט זענען זיי אינגאַנצען געווען איזאָלירט פֿון דער אַרומיגער בעפֿעלקערונג און האָבען אַפֿילו נישט געוואוסט אַז עס זענען פֿערהאַן אויך אַנדערע יודען אויף דער וועלט. אויסערליך זענען זיי אַסימילירט מיט דער אַרומיגער בעפֿעלקערונג, זיי רעדען די זעלבע שפּראַך און היטען אָב אויך אַ טייל פֿון די אָרטיגע מנהגים. זיי בעשעפֿטיגען זיך הויפּטזעכליך מיט ערד אַרבייט. אַ טייל פֿון די זענען אויך בעלי־מלאכות. זיי קאָנען גוט לייענען און נישט שרייבען, און זייער גלות האָבען זיי נישט מיטגעבראַכט קיין אַיין העברעאיש בוך. זייער צאָהל דערגרייכט היינט ביז 15 טויזענד, צוואַפֿען צווישען 320 מיליאָן הינדוסען פֿון פֿערשידענע גלויבענס און רעליגיעס, איז זיי דאָך געלונגען צו דערהאַלטען אַ טייל פֿון די עיקרים פֿון דער יודישער אמונה. זיי זענען שטאָלץ אויף אַ פֿערגאַנגענהייט, וואָס איז פֿאַר זיי געוואָרען אַ אומקלאָרע, אָבער הייליגע לעגענדע.

ד"ר גאָלדשטיין דערצעהלט ווייטער: פֿון אַן'אויבערפֿלעכליכען שטאַנדפּונקט, וואָלט זיך געדאַכט אַז ס'איז נישטאָ קיין געמיינזאַמעס צווישען די אַזוי צוואַפּענע און פֿערשידענע טיילען פֿון יודישען פֿאָלק. קודם כל זענען זיי געטיילט דורך אַ תהום פֿון פֿערשידענע שפּראַכען. די גאַנצע אַרט פֿונ'ם לעבען, מנהגים און קולטורען, קלימאַטישע פֿערדינגונגען, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע צושטאַנדען, די מענטאַליטעט און וועלט אַנשויאונגען ביי די יודען אין די אַלע פֿערשידענע לענדער — דאָס אַלץ אונטערשיידעט זיי גענוי אַזוי ווי עס אונטערשיידעט זיך די אונערטרעגליכע היץ אין דער שטאָדט סוראַבאַיאַ, אין האָלענדיש אינדיען, פֿון דער שאַרפֿער קעלט אין אַ ווינטער־טאָג ערגעץ וואו אין צפֿון־קאַנאַדע, אָדער אַלאַסקאַ־סיטי. און דאָך איז דאָס אַלץ נישט מעהר ווי אַן'אויסערליכע מאַסקע. אונטער דעם צודעק פֿון די אָרטיגע שפּראַכען, קליידער, קולטור און מנהגים, וואָס צוגרייסען דעם אָרגאַניזם פֿון יודישען פֿאָלק אויף פֿערשידענע טיילען, איז בעהאַלטען די יודישע נשמה, וואָס איז פֿערבונדען דורך טויזענד יעהריגע לעגענדען און ערינערונגען.

אויפ'ן וועג פֿון קאַלקוטאַ קיין ראַנגון אין בירמאַ, איז דאָ אַן'אינזעל־שטאָדט האַלב־כינעזיש און האַלב מאַלאַיאיש, וואָס הייסט פּענאַנג. מיין שיף איז דאָרט געשטאַנען 6 שעה. צו מיין גרויס פֿערוואונדערונג קומט צו מיר אַרויף אויף דער שיף אַ לאַנג געקליידערטער יוד מיט אַ פּאַטריאַרכאַלישען אויסזעהען און בעט מיך, איך זאָל גיין זעהן די שטאָדט. עס אינזעל וואוינען בלויז צוויי יודישע משפּחות פֿאַר די לעצטע 7 יאָהר איז דאָס געווען דער ערשטער גרוס, וואָס איך האָב זיי געבראַכט פֿון ארץ ישראל.

אויפ'ן וועג פֿון פּאָרט בייראַ, אין פּאָרטוגעזישען מזרח אַפֿריקאַ, אויפ'ן וועג קיין פּאָרט־סאַיד, קומט די שיף צום פּאָרט מאָמבאַסאַ, וואָס ליעגט אויפ'ן עקוואַטאָר. אונזער שיף בלייבט דאָרט שטעהענדיג גאַנצע 4 טעג. איך בעשליס איבער צו פֿאָהרען מיט דער באַהן קיין ניראָבי. די הויפּט שטאָדט פֿון אוגאַנדאַ, אַ מהלך פֿון 16 שעה. די שטאָדט ליגט 6 טויזענד פֿוס הויך איבער דעם ים־שפּיגעל. איבערגעפֿילט מיט אַ מענגע שוואַרץ־פּנימ'דיגע מענשען. צווישען וועלכע עס וואוינען נאָר 3 טויזענד ווייסע. די שטאָדט פֿערמאָגט אויך הונדערט יודישע נפֿשות, וואָס זענען זיך אַהער צוזאַמענגעקומען פֿון אַלע ערד־טיילען. קיין אָרגאַניזירטע יודישע קהלה איז דאָ נישטאָ, עס איז אָבער דאָ אַ שוהל, וואו מען דאַווענט איינמאָל אין יאָהר, יום־כּפּור. קיין רב און אַפֿילו קיין שוחט פֿערמאָגט נישט דער דאָזיגער יודישער ישוב.

איך מיך פֿעראינטערעסירט, וואָס איז געוועזען מיט'ן שטח לאַנד וואָס טשעמבערלען האָט אַמאָל פֿאָרגעשלאָגען הערצל'ן אויף צו קאָלאָניזירען יודען. דער גאַנצער שטח איז שוין היינט בעזעצט מיט ווייסע קאָלאָניסטען, און דער צאָהל פֿון 1,500 וואָס בעשעפֿטיגען זיך מיט קאַווע פּלאַנטאַציעס. דער ווייסער קאָלאָניסט, איז דאָ נאָר אַ גרויסער גוט־בעזיצער. צו קאָנקורירען מיט די שוואַרצע ביי ערד אַרבייט איז דאָ אונמעגליך. דער שוואַרצער ערד אַרבייטער געהט אַרבייטען פֿאַר אַ שכירות פֿון 10 שילינג אַ חודש (אַן'ערך 22 זל. אַ חודש) ער האָט דאָס גענוג אויף זיינע בעדערפֿנישען.

ד"ר גאָלדשטיין דערצעהלט ווייטער אַן'אַנדער עפּיזאָד פֿון אַן'אַנדער וועלטטהייל — אויפ'ן וועג פֿון פּאָרטוגאַל קיין בראַזיליען האָט זיך אונזער שיף אָבגעשטעלט לעבען בראַזילישען פּאָרט באַהיאַ, וואָס ליגט אין טיפּיש טראָפּישער אומגעגענד. אונזער שיף איז געבליבען שטעהן אַ קילאָמעטער ווייט פֿון ברעג. אויף איינעם פֿון די מאָטאָר־שיפֿלעך, וואָס זענען צו אונזער שיף געשוואומען, האָט זיך געלאָזט הערען דאָס געזאַנג פֿון „התקוה". איך האָב קיין אהנונג נישט געהאַט, אַז אין דער פּאָרט שטאָדט באַהיאַ איז דאָ אַ יודישע קהלה און איך האָב געגלייבט, אַז דאָס איז אַ אילוזיע. אין אַ ווײלע אַרום איז צו מיר געקומען אַ דעפּוטאַציע פֿון 2 דאַמען, וואָס האָט מיך איינגעלאַדען, אין נאָמען פֿון דער קהלה, צו פֿערברענגען דעם אָווענד אין שטאָדט. באַהיאַ האָט אַ יודישע בעפֿעלקערונג פֿון 7 משפּחות. ער איז געווען ריהרענד צו זעהען מיט וואָס פֿאַר אַ פֿריינד זיי האָבען מיך געבראַכט צו זייער „מיטינג". דאָס איז געווען דער ערשטער ציוניסטישער מיטינג דאָס איז געווען דער ערשטער ציוניסטישער מיטינג אין דער פֿערוואָרפֿענער טראָפּישער קאָמאָלישער שטאָדט. ווען זיי האָבען מיך צוריק בעגלייט צו דער שיף, האָבען זיי, געזעגענדיג זיך, זיך געווענדעט צו מיר מיט אַ בקשה, איך זאָל זיי שיקען אַ גרויס בילד פֿון ד"ר הערצל פֿאַר דעם ניי־געגרינדעטען בית־ועד...

ד"ר אַלעקסאַנדער גאָלדשטיין אין אַ נעגער־דאָרף אין אוגאַנדאַ

* * *

ד"ר גאָלדשטיין איז דער אמת'ער יודישער נע־ונד'ניק, דער ריכטיגער „גלאָב טראָטער" אויף זיינע רייזעס האָט ד"ר גאָלדשטיין בעזוכט כמעט אַלע 5 וועלט טיילען און זיך בעקענט מיט יודישע קבוצים פֿון פֿערשידענע קולטורען און מנהגים: מיט די יודען פֿון בולגאַריע, וואָס רעדען נאָך ביז היינט זייער אַלטען שפּאַניאָליש, מיט די קאָלאָניסטען פֿון באַראָן הירש'ס קאָלאָניעס אין אַרגענטינע, וואָס רעדען אַ געמישטע שפּראַך פֿון שפּאַניש און יודיש; מיט די אַסימיליריטע ענגליש רעדענדע יודען פֿון אויסטראַליען און ניי־זעלאַנד, מיט דעם וואונדערבאַרען, כמעט הונדערט פּראָצענטיגען ציוניסטישען קיבוץ אין דרום אַפֿריקאַ. ער האָט זיך בעקענט מיט די משונהדיגע יודישע קבוצים אין אינדיען: מיט די ווייס־פֿאַרביגע אַזוי גערופֿענע באַגדאַדער יודען פֿון קאַלקוטאַ, מיט די שאָקאָלאַד־פֿאַרביגע „בני ישראל", וואָס שטאַמען העכסט פֿערשיינליך פֿון די עשרת השבטים און אויך מיט די „שוואַרצע יודען פֿון קאָטשין" אין דרום אינדיען. וועגען איראָפּע איז דאָך שוין אָבגערעדט. דאָס איינציגע לאַנד אויף דעם איראָפּעאישען קאָנטינענט, וואָס האָט ער נאָך ביז איצט נישט געהאַט בעזוכט, איז געוועזען פּוילען. 3 מאָל האָט ער דורכגעריזט אַמעריקע, פֿון אַטלאַנטישען ביז'ן שטילען אָקעאַן און פֿון צפֿון קאַנאַדע ביז בראַזיליען און טשילי. ער איז אויך געוועזען אין עגיפּטען, אַדען, סינגאַפּור, אויף דעם אינזעל יאַוואַ א. א.

קיין פּוילען איז ד"ר גאָלדשטיין געקומען דאָס ערשטע מאָל און ער איז פֿיל מיט האָפֿנונג, אַז דער היימער יודישער פֿונק פֿון ליבע צו ארץ ישראל, וואָס טליעט אַפֿילו אין די הערצער פֿון די פֿערוואָרפֿענסטע און פֿערשטויסענע יודישע משפּחות אין אַלע עקען וועלט, פֿלאַמט אַמשטאַרקסטען אין די הערצער פֿון דעם גרעסטען יודישען קבוץ אין איראָפּאַ און אין דער האָפֿנונג איז ער צוגעטרעטען אָנצופֿיהרען מיט'ן היי־יעהריגען „קרן היסוד" קאַמפּיין אין פּוילען.

מ. ל.

וואָס איז געשעהן אין טשיקאַגאַ?

די רייכע שטאָט קען נישט אויסהאַלטען איהרע פֿאָלקס־שולען און שפּיטאָלען

שיקאַגאָ פֿערנעמט ווידער אַ פּלאַץ אין די נייעס פֿון טאָג. דאָס מאָל נישט מיט איהרע באַנדיטען אָנפֿאַלען אויך מיט מיט איהרע פֿינאַנציעלע שוועריגקייטען.

טשיקאַגאָ, די גרויסע, די מעכטיגע טשיקאַגאָ, דער צענטער פֿון אַלע אַמעריקאַנער אייזענבאַהנען און פֿון די אַמעריקאַנער שלאַכטהייזער — די שטאָדט מיט אַ פֿיער מיליאָן בעפֿעלקערונג וואָס חלומ'ט מיט דער צייט אַפֿילו איבערצויאָגען ניו־יאָרק, — אָט די טשיקאַגאָ איז איצט פּאַקטיש באַנקראָט. וואָס איז געשעהן? דער ניו־יאָרקער „טאָג" שרייבט וועגען דעם:

די קאַסע פֿון דער שטאָדט פֿערוואַלטונג איז ליידיג, ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו צאָהלען קיין שכירות די לעהרער אין די פֿאָלקס שולען און די אָנגעשטעלטע אין די שטאָטישע שפּיטאָלען. ס'איז נישטאָ פֿאַר וואָס צו קויפֿען שפּייז און בעהייצונג פֿאַר די הונדערטער און טויזענטער פּאַציענטען אין די שפּיטאָלען און פֿאַר די איינוואוינער אין די אויסבעסערונגס אַנשטאַלטען. עס קומט אויס, לאָטש נעהם און שליס צו אַלע פֿאָלקס שולען און וואַרף אַרויס אַלע קראַנקע, היימלאָזע און הילפֿלאָזע אויפ'ן גאַס, אין דער ביטערער קעלט.

די שטאָדט פֿערוואַלטונג אין טשיקאַגאָ איז שוין לאַנג אין פֿינאַנציעלע שוועריגקייטען, אָבער ביז איצט זענען איהר געקומען די באַנקירען און אַנדערע שעהנע באַלעבאַטים צו הילף. ביז איצט האָט די שטאָדט פֿערוואַלטונג אָנגעזאַמעלט אַ חוב פֿון קנאַפּע דריי הונדערט מיליאָן דאָלער. און מעהר וויל שוין איהר קיינער נישט נעטרויען. און דעם בעשטעהט דער פּראָבלעם.

וועט איהר דאָך פֿרעגען: ווי אַזוי איז דאָס מעגליך? ווי קומט עס וואָס די צווייטע גרעסטע שטאָדט אין אַמעריקע, אין אָהן ספֿק איינע פֿון די רייכסטע אַמעריקאַנער שטעדט, זאָל קומען צו אַזאַ מדרגה?

איז דער תירוץ — פּאָליטיק. צווישען „גענגסטעריזם" און קאָרופּטע פּאָליטיק, זעהט אויס, איז דאָ זעהר אַ נאָהענטער שייכות. אין דער צייט, וואָס די גענג (באַנדיטען) האָבען געפֿיהרט מלחמות אויף די גאַסען האָבען די שעהנע באַלעבאַטים, די איינגענומענער פֿון די רייכע מאַגאַזינען, פֿון די באַנק געביידען און פֿון אַלע אַנדערע גרעסערע און קלענערע געביידען אין שטאָדט, געהאַלטען אין איין אונטערשרייבען זייערע שטייערען. און דערזעלבער צייט האָט די פּאָליטישע מאַשין, וואָס רעגירט איבער טשיקאַגאָ גערעכנט און אויך אָנשטענדיג, וואָס מיעדר כּעשמע אויף פֿעטע שכירה. און דער פּועל יוצא איז געווען, אַז די חלה האָט נישט געקלעקט אויף דער המוציא.

וואַרימער קבלת־פּנים פֿאַר ד"ר מאַרטאַקאָווער אין ריגע

פֿון ריגע מעלדעט מען אונז, אַז דאָרט אַהין איז אָנגעקומען צו דער „צעירי ציון" קאָנפֿערענץ אין לעטלאַנד בעקאַנטער ציוניסטישער עסקן אונזער געשעצטער מיטאַרבייטער ד"ר אריה לייב מאַרטאַקאָווער פֿון לאָדז.

אין די ציוניסטישע קרייזען האָט מען פֿאַר דער גאַסט געמאַכט אַ וואַרימען קבלת פּנים. די ריגער יודישע צייטונג „פֿריהמאָרגען" האָט אין איהר פֿרייטאָגיגער נומער געווידמעט לכבוד דעם גאַסט אַ אַרטיקעלע מיט'ן בילד פֿון ד"ר מאַרטאַקאָווער ס'ווערט אָנגעוויזען אויף זיינע גרויסע פֿערדינסטען אין דער ציוניסטישער בעוועגונג. ווי אויך אויפ'ן געביט פֿון דער יודישער קאָאָפּעראַציע אין פּוילען. די ריגער פּרעסע בעמערקט אגב, אַז מיט דער אָנוועזענהייט פֿון ד"ר מאַרטאַקאָווער בעקומט די איצטיגע קאָנפֿערענץ די הסתדרות צעירי־ציון אַ בעזונדערע חשיבות.

לעזט און אַבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

אנטיסעמיטיזם

(הומאָרעסקע פֿון סאָוויעטישען לעבען) — פֿון ה. מייזל.

(ע נ ד ע)

...ף זיך אָבער טרעפֿען אַ מעשה, אַז
...אַלטען דירעקטאָר, איוואַן בעט־א־
... נעמט מען אַראָפּ פֿון דער אַר־
... און אויף זיין אָרט בעשטימט מען
...מען, עפּיס אַ סיביר־אַק מיט'ן
... רוסישען נאָמען פּאַוועל מאַטוועיע־
...ש.
...געקומען אין אַנשטאַלט און
...טאַן אָנפֿיהרען זיינע פֿאַר־אָרדענונגען.
... אַרויס אַלע פֿערבאַנטוואָרטליכע
...בייטער, מען זאָל איהם שרייבען
...רען, בעריכטענדיג, וואָס יעדער
... האָט בדעה צו טאָן.
...אַ, כּל־זמן עס רעדט זיך וועגען
...אַנצעלאַריע, וועגען דער בוכהאַל־
... און נאָך אַזוינע אָפּטיילונגען, האָט
...ער אינסטרוקטאָר נישט וואָס צו
... זיך. זיין ראַנג, אפֿי איהם טשע־
...ען נישט. וואָס געהט עס איהם אָן,
... נישט, פֿאַר זיינע נוטע פֿריינד
...ר אַמאָל אַ ברוס, אַזוי פֿאַרביגע
...
...וואָס זאָגט איהר אויפ'ן נייעם קוי־
...ן מצרים, אויף זיינע רעוואָלו־
... — און דער עולם שווייגט נעבּיך,
...דערהויבט זיך, הלמאי מען האָט זיי

אַמאָל נישט מל געווען...

אָט, ווי אין יעדער רעוואָלוציע, פֿאַלען קרבנות. פֿאַלען אַמאָל נאָך די אַנדערע, דעם אַראָפּגעזעצט, דעם איבערגעזעצט, דעם נאָך איינגעזעצט... צו ריקלין'ען איז עס אָבער דערווייל נאָך נישט דערגאַנגען. שטעהט ער, ווי אַ גוט־בעוואַפֿענטער סאָלדאַט אויף דער וואַך און ווייס, אַז מען וועט נישט היינט, מאָרגען אויף איהם אָנפֿאַלען, נאָר ער איז גרייט ווי געהעריג בעגעגענען דעם שונא.

און אָט אַזוי איז אַ שעהנעם פֿריהמאָרגען האָט ער זיך אָנגעשטויסען מיט'ן שפּיציגען קרעמערישען בעכעל אויפ'ן פּאָרטפֿעל פֿון נייעם דירעקטאָר.

— איהר זייט דער אינסטרוקטאָר, דאַכט זיך?

— יאָ, וואָס איז?

— היינט, פֿיר דעם זייגער, שטעלט מיר צו אַ קליינעם בעריכט וועגען אייער אַרבייט.

שווייגט ריקלין, וואָס וועט ער זיך אָנמענה'ן מיט אַן'אַנטיסעמיט, אַ קלאַסעןשונא. ער וועט שפּעטער זעהן. עמיצער פֿון די מיטאַרבייטער האָט איהם אַפֿילו געראָטען יאָ אָנשרייבען אַ פּאָר ווערטער פֿון יוצא ווענען.

— פֿאָרט אַ דירעקטאָר, בעסער נישט קריגען זיך.

לאַכט זיך ריקלין אויס פֿון דעם גאַנצען עסק.

— שרייבען וועל איך איהם, דעם אַנטיסעמיט? ער וועט האָבען וואָס צו וואַרטען. גיט אַט די לייט אַ פֿינגער, ווילען זיי די גאַנצע האַנד. און אגב בין איך נישט קיין אונטערלעקער, לעקט, אויב אייך געפֿעלט...

פֿיר אַ זייגער, אַ פֿער'פֿיר'טער, וואָס האָט איבער'ן הונגער, אָבער שוואַרץ־מאַה'ניק, געמוזט פֿערבלייבען אַן'איבּריגע שעה אין אַנשטאַלט, האָט ריקלין זיך אַריינגערוקט אין קאַבינעט און זיך שיער נישט אַרויפֿגעזעצט דעם דירעקטאָר אויפ'ן קאָפּ.

— האַ, אויף וואָס האָט איהר מיך געדאַרפֿט? רעדט גיכער, כ'האָב קיין צייט נישט.

— שאַ, שאַ וואָס ברענט עס ביי אייאַזוי? זיצט.

— כ'האָב קיין צייט נישט צו זיצען. זאָג איך דאָך אייך.

— איז שטעהט, אויב אייך געפֿעלט נישט.

און אויף איהם קוקט זיך אַפֿילו דער שעהנער תכשיט נישט אום. זיצט זיך ברייטליך און שטוהל, דרעהט די גאַלפּאַנישע וואָנצעס און בלעטערט זיינע ביוראָקראַטישע פּאַפּירען, וואָס מען האָט איהם אָנגעטראָגען פֿון אַלע אָפּטיילונגען.

וואַרט ריקלין, וואָס וועט דאָ זיין? אַ מינוט, די צווייטע. דער „ערל" פֿערשמירט זיינע חזיר'שע אויגעלעך און טוט אַ קוק אויף איהם אַזוי פֿון אויבען ביז אַראָפּ.

— אַנו, ווייזט נאָר אַהער דעם בעריכט אייערען.

— וואָס פֿאַר אַ בעריכט, וואָס פֿאַר אַ משוגע'ת'ן?

— מילא, אויב אַזוי, דערצעהלט מינדליך, וואָ איז אייער אַרבייט דאָ אין טרעסט...

— וואָס געהט עס אייך אָן?

— איך בין דירעקטאָר, איך טראָג די פֿעראַנטוואָרטליכקייט.

ריקלין האָט פּאַוואָליע אַרויסגענומען פֿון זיין אַרסענאַל די ערשטע באָמבע:

— וואָס, אַ דירעקטאָר זייט איהר? אַ שוואַרצער זייט איהר!

און דער דירעקטאָר, קענטיג דער אמת'ער יוכע, דער אמת'ער אַנטיסעמיט און קאָנטער־רעוואָלוציאָנער, גיט זיך אַ בראָק סאַלט, ווי אַ שטשאָוויע. פּונקט, ווי נישט איהם מיינט מען:

מיט געוואַלד וועל איך אייך נישט נויטען. ווילט איהר נישט אויספֿילען מיינע פֿעראָרדנונגען, וועל איך אייך מיט אַ שטריקעל נישט צובינדען, געהט אייך געזונדערהייט.

איהר האָט געהערט אַ ביבעל אַ לשון פֿון אַ קלאַסען־שונא ? !

ריקלין האָט זיך שוין נישט געקאָנט בעהערשען, ער האָט אַרויסגעשלעפּט זיין גאַנצע אַרטילעריע און האָט אויסגעשאָסען מיטאַמאָל:

— וואָס, איהר פֿעריאָגט די יודען פֿון אוטשערזשדעניע, אַנטיסעמיטישע איינפֿיהרען, ווי־ערזמעלסטוואָ ! ! ! ס'וועט נישט געהען ! ! ! איך שרייב אַ זשאַלאָבע גלייך צו דער סאַמאָקריטיקע.

נאָר די יוכע, דער סיביראַק, טוט זיך אַפֿילו נישט קיין קרום, מעהר נישט. די שטים ווערט אַ ביסעלע העכער און פֿעסטער.

— געהט אייך בשלום, שרייבט כאָטש צום רבונו של עולם, איהר זייט אַ פֿערקירצטער.

פֿיהלט ריקלין, אַז עס איז עפּיס נישט דאָס. דער חברה־מאַן האָט גאָר פֿאַר איהם קיין מורא נישט. נאָר פֿונדעסטוועגען מאַכט ער נאָך קוראַזש און געוואַלדעוועט ;

— געוואַלד, באַרשאַי, אַ פּאָגראָם אויף יודען !

נאָר שרייט היינט, שריי מאָרגען, דער דירעקטאָר דריקט אָן צוויי מאָל דעם גלעקעל אויפ'ן טיש גלייך צום אָרטקאָם.

— חבר, אָט דעם פֿיינעם מענש מוז מען געבען אַ פֿוהר אָהן אַ גלעקעל, אָהן קאָמפּענסאַציע.

— וואָס הייסט, — ברעקעלט זיך דער אָרטקאָם, — וואָס האָט איהר צו איהם, ער וועט אונז דעם אַנשטאַלט צוטאָגען.

— אַ שעהנע פּראָפּאָלוניגע פֿיהרט איהר — מוסר'ט דער דירעקטאָר דעם אָרטיקאָם, פּונקט ווי אַ קליינעם יונגעל — און די אַרבייטס־דיסציפּלין ? מאָרגען זאָל ער שוין אויף דער אַרבייט נישט קומען.

און עס האָבען נישט געהאָלפֿען קיין טענות, פֿערקירצט אָהן רחמנות.

ריקלין איז תיכּף אַוועקגעלאָפֿען אין פֿעראיין (פֿאָרט אַ מיטגליד סאַיוזאַ פֿון 1925־טען יאָהר), געמאַכט אַ טומעל, אַ ליאַרעם, גע'פּועל'ט, אַז מען זאָל אַרויסרופֿען דעם תנאי־באַרע.

און ווידער אַמאָל איבערגע'חזר'ט די אַלטע געשיכטע וועגען קלאַסען־שונא און אַנטיסעמיטיזם. ס'האָט אָבער נישט געהאָלפֿען...

פּאַוועל מאַטוועיעוויטש האָט דאָס אַלץ אויסגעהערט, הויבט זיך אויף פֿון שטוהל און זאָגט אויף פּראָסט מאַמע־לשון :

— רב יוד, מאַכט זיך נישט נאַריש, קיין אומזיסטען ברויט וועט איהר שוין מעהר נישט עסען. מען דאַרף אַרבייטען.

— נו, וואָס זאָגט איהר אויף אַזאַ מין סאָרט פּרי. קיין אַנטיסעמיט איז ער טאַקע נישט, נאָר דערפֿאַר אַ שווינדלער, אַ גנב, וואָס די וועלט האָט נאָך נישט געזעהען.

געמט און נאַרט אָפּ אַ יודען.

לאדז
פעברואר 1930
זונען-אויפגאנג: 6.55
זונען-אונטערגאנג: 4.46

זונטאג, י"ח שבט תר"ץ
פ' יתרו

טאג-כראניק

ביליגער געווארען ברויט אין לאדז

דער לאדזער מאגיסטראט האט פערקאסט פון היינט אן 38 גראשען, א קילא ראזעווע ברויט — 32 גראשען, א קילא 65 פראצענטיג ווייצען-מעהל — 60 גר., 55 פראצענטיג ווייצען-מעהל — 64 גר. א קילא זעמעל — 1 זל.

פון דער יודישער לאנד-ווירטשאפט געזעלשאפט

פון 28 פעברואר ביז 3 מערץ ד. י. קומט פאר א אויספלוג קיין ווארשע. אינפארמאציעס ערטיילט דער סעקרע= טאריאט (פיעטריקאווער 56).

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען

מ. ליפיעץ'ס פעטריקאווער 193, מ. מו= ליער פעטריקאווער 46, גראשקאווסקי קאנסטאנטינער 15, פערעלמאן צגערזש= סקא 64, ניעוויאראווסקי אלעקסאנדער= סקא 87, יאנקעלעוויטש אלטער ראוסקא.

מעז מוז העלפען, ווי לאנג עס איז צייט!

פיל הונדערטער יודען, דערוואקסענע און קינדער, געהען אויס פון הונגער אין אונזער שטאט

פון אלע זייטען בעגריסט מען די איניציאטיוו פון „לאדזער טאגעבלאט" צו שאפען א ביליגע קוך פאר'ן מיטעלשטאנד

דער אפעל פון „לאדזער טאגעבלאט" צו שאפען א ביליגע קוך פאר דעם נויט= ליידענדען יודישען מיטעלשטאנד האט געפונען א ווארימען אפ קלאנג ביי דער לאדזער געזעלשאפט פון אונזער שטאט. משך פון פריטאגדיגען טאג האבען מיר דערהאלטען פיל דאנק בריף פון פערשיי= דענע פערזאנען, צווישען אנדערע אויך א בריף פון א הויכען עסקן, וואס איז אמאל שוין געשטאנען אן דער שפיץ פון א ביליגער קוך ביים לאדזער „דאבראטשיי= נאשטש".

אט וואס עס זאגט דער מחבר פון דעם בריף איבער נויט און הונגער, וואס הערשט איצט ביי דעם יודישען מיטעלשטאנד אין לאדז אין דער צייט. ווען עס פאלען די גרעסטע פירמעס, ווען די פליגען פון מאנ= טאג פערגרעסערט זיך די ארמעע אר= בייטסלאזע נישט נאר פון ארבייטער אנגעשטעלטע און כאלופניקעס, נאר אויך סוחרים און קליינהענדלער. דער הונגער האט גורם געווען צום פערשפרייטען זיך פערשיידענע קראנקהייטען אין יודישע הייזער. יטוועזנע פאבריקאנטען אין כוח רים, וואס לעבען גאנצע טעג מיט א טרוי= קען שטיקעל ברויט, מענשען, וואס האבען זיך געשעמט נישט לאנג געגעבען מיט דער ברייטער האנד שעהנע נדבות פאר וואויל= טעטיגע צוועקען, געהען איצט אליין אויס פון הונגער.

פאר'ן קריג, ווען ס'איז אויסגעבראכען א קריזיס אין לאדז, האט דאן דער יו= דישער „דאבראטשינאשטש" ביי דער מיטהילף פון בירגער און דאמען קאמי= טעט, געעפענט א ביליגע קוך (מאניא= קובניא"), וואו יעדער נויטבעדערפטי= גער האט בעקומען א מיטאג פאר 5 קאפ= פיקעס מ'האט געקענט עסען אייפ'ן ארט, און נאר בכבודע, וואס האט זיי נישט געפאסט צו עסען ביי א פרעמדען טיש, האבען געקענט דעם מיטאג נעהמען א היים.

דער אפעל פון „לאדזער טאגעבלאט" אין דער איצטיגער קאטאסטראפאלער צייט, וואס האט זיך קיין נישט, צו עפע= נען ביליגע קוכען פאר דעם מיטעל= שטאנד, איז ווערט ווארעם בעגריסט צו ווערען.

ס'איז צו האפען, אז די היגע וואויל= טעטיגע פעראיינען וועלען דעם פראָ= יעקט פון „לאדזער טאגעבלאט" דורכ= פיהרען אין לעבען, און וואס גיכער. בפרט, ווען אזא אקציע איז נישט פער= בונדען מיט קיין גרעסערע קאפיטאלען. דאס מיטיג, דארף קאלקולירט ווערען צום קאסטען פרייז. אפילו געשנר נעפינט זיך נאך אין יודישען „דאפרימישנאשטש" און דער אמאליגער ביליגער קוך און פון פאריעהריגע ווארים שטובען.

יודען, די נויט איז גרויס! הונדערטער, מוזענדער, דער יאקסענע און קינדער שטארבען פון הונגער און זייערע וואונגונגען. לאמיר העלפען, אזוי לאנג ווי עס איז נאך צייט!

* * *

דער בריף רעדט פאר זיך.

מיר ווילען האפען, אז די יודישע ע= קונים וועלען נישט זיצען מיט פערליי= גטע הענד. וואס גיכער מוז אזא ביליגע קוך געשאפען ווערען.

„לאדזער טאגעבלאט" וועט געבען אונ= טערשטיצונג יעדער איניציאטיווע אויף דעם געביט פון וועלכע זייט וועט נאר קומען.

מיטוואך קומט ד"ר אלעקסאנדער גאלדשטיין קיין לאדז

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט קומט מיטוואך דעם, 19 ד. ח. קיין לאדז דער מיטגליעד פון ציוניסטישען אק= ציאנס-קאמיטעט און פון ראט פון דער יודישער „אגענץ", ד"ר אלעקסאנדער גאלדשטיין פון לאנדאן.

דער נאמען אלעקסאנדער גאלדשטיין איז שוין פון פאר דער מלחמה און בע= זונדער אין דער צייט פון דער מלחמה גוט בעקאנט דעם רוסישען יודענטום. די לעצטע יאהרען איז דער דאזיגער נאָ= מען בעקאנט געווארען אין דער גאנצער יודישער וועלט. אין רוסלאנד איז ער גע= שטאנען אין די ערשטע רייהען פון די ציוניסטישע פיהרער. שפעטער האט ער אנטייל גענומען אין פאריזער „קאמי= טעט פון די יודישע דעלעגאציע", וואו ער האט אונטער' פארזיץ פון לואי מאר= שאל און נחום סאקאלאוו געקעמפט פאר דער פערזיכערונג פון די יודישע רעכט אין דעם שלום-טראקטאט.

א גאנץ בעזונדער ארט פערנעמט ד"ר גאלדשטיין אין דער ארבייט פאר'ן „קרן היסוד", אין די ענינים פון דער אויפבוי פון ארץ ישראל איז אלכסנדר גאלד= שטיין ארומגעפאהרען כמעט די גאנצע וועלט, ברענגענדיג אין די פערוואָרפענע ווינקעלעך פון יודישען וועלט די בשורה פון אויפלעבענדען ארץ ישראל. ד"ר גאלדשטיין איז אויך א גלענצענדער זשור= נאליסט רעדנער און ארגאניזאטאר.

דער השובער גאסט וועט אין לאדז אויך ארויסטרעטען [illegible] מיט א רעפעראט א. י. וועלכען ער וועט שילדערען איינע פון זיינע אינטע= רעסאנטסטע רייזען, וועלכע האט געדוי= ערט אנדערהאלבען יאהר און בעת וועל= כער ער האט בעזוכט די עקזאטישע און פערוואָרפענסטע יודישע קבוצים אין אינ= דיען, בירמא, פענאנג, סינגאפור, יאווא, אויסטראליען, ניי-זעלאנד א. אנד. דעם ראזיגען רעפעראט א. ד. ט.: „דאס לע= בען פון יודען אין די עקזאטישע לענ= דער", וועט ד"ר גאלדשטיין האלטען זונטאג, ד. 23 ד. ח. אין „פילהארמאניע".

אין די היגע ציוניסטישע און יודי= שע נאציאנאלע רייזען ווערען שוין גע= מאכט הכנות אויף מקבל פנים צו זיין ד"ר אלעקסאנדער גאלדשטיין, וועלכער איז איצט איינער פון די פיהרענדע פער= זענליכקייטען אין ציוניזם און איז אויך זעהר פאפולער צווישען די לאדזער יו= דען.

מענער הוליאקעס, און די ווייבער און קינדער געהען אויס ווי ליכט

פון די שטילע לאדזער טראגעדיעס.

אין די לאדזער קאנדיטאריען און רעסטאראנען איז אן'אפטער שטאם= גאסט א בעקאנטער הויזירער מנחם. יאהרען לאנג געהט ער ארום מיט שאָ= קלען נאלאנטעריע און שנורוואדלעס.

אין דער זעלבער ר' מנחם אויף די על= טערע יאהרען געווארען לעבענס-לוסטיג. האט בעקומען שלעכטע חברים. הוליעט גאנצע נעכט, אין די פרוי מיט וועלכע ער לעבט שוין 21 יאהר צוזאמען מיט פיער קליינע קינדערלעך האט ער געלאזט אויף דער פלייש באנק.

ביז פאר פיער יאהר האט מנחם גוט געלעבט מיט זיין פרוי. איז געווען א גע= טער מאן און גוטער פאטער. האט ער אבער געזעהען, אז אזא מנחם און היינ= טיגע צייטען אויך נאך א סחורה. אז ס'איז נישט קיין תכלית" אפצושווארצען די יארען ביי איין ווייב, האט ער זיין ווייבעל צוזאמען מיט פיער קינדער גע= לאזט אויף הפקר, און אליין זיך גענומען א הוליע צו טון.

דאגעגען האט מנחם מיט זיך מיט= גענומען זיין עלטסטע טאכטער א מיי-על פון 16 יאהר דאס מערעל ארבייט שוין אין ביכער, און דער „לייטישער" מא= גע גענומען ביי דעם מיידעל צו די אוים= געהארעוועטע גראשענם.

די לעצטע צייט, האט זיך די פרוי דער וואוסט, אז דער „תכשיט" גרייט זיך אי= ווענ ארויס. ער האט בדעה זיך צו לאזען אין דער ברייטע וועלט ארויס. די אומגליק= ליכע פרוי מיט די קינדער געהען ממש אויס פון הונגער, קלאפט זי אן די טירען פון די היגע אינסטיטוציעס און פרענט עצות, ווי אזוי מ'זאל קענען דעם פער= זעהרען. און ווי אזוי מ'זאל איהם קענען צווינגען, ער זאל די קינדער מפרנס זיין.

איצט א צווייטע מעשה:

אליהו קערש. א שוסטער, מיט זיין פרוי האט ער געלעבט אכט יאהר, און האבען א געראטען קינד א יונגעלע פון 8 יאהר. צוליב דעם קריזיס אין לאדז, איז ער פאר א יאהרען אוועק קיין פאריז. און דארט אין פאריז, איז דער אליהו, דער לאדזער שוסטער מגולגל געווארען אין א פאריזער קעלנער.

אז דער לאדזער שוסטער, און דער היינטיגער פאריזער קעלנער האט גע= זעהן די „פאריזשאנקעס" איז איהם זיי= ווארען ליבטיג אין די אויגען. די פארי= זשאנקעס האבען איהם אזוי פער'שכורט. אז ער האט אינגאנצען פערגעסען אין זיין ווייבעל מיט דעם קינד וואס ליידען און נויט, און שטארבען פון הונגער. דאס קינד איז רערוויטל ערנסט קראנק געווא= רען. די פקוי אלארמירט דער „פראנ= צויז" מיט בריף, זי בעט זיך ביי איהם רחמים, ער זאל רחמנות האבען אויף דעם קראנקען קינד, און יענער מאכט זיך נעפגר'ט. ער שיקט נישט קיין גרא= שען.

דעם מאנ'ס א שוועסטער, וועלכע איז אגב דער פרוי'ס א „קאלעזשאנקע" פון די יונגע יאהרען, בעמיהט זיך די קאלע= זשאנקע" פאר דער פרוי צושיקען פאפי= רען. דערוויטל נעהען אוועק טעג און חדשים, און די אומגליקליכע מוטער מיט דעם קראנקען קינד געהען אויס ווי א ליכט. זי האט שוין אלץ וואס זי האט געהאט פערמאשכנט. א הוין דאס וואס זי טראגט אויף זיך, האט זי שוין נאר נישט. קיין דעם, קיין ארט וואו דעם קאפ פאר זיך מיט דעם קראנקען קינד אנ= צורערצולעגען. וואו זי טאקע נעכטיגט זי נישט, און דער מאן הוליעט אין פאריז.

דער לאדזער „יעאס" האט אונטערגע= נומען אן'אקציע צו צווינגען דעם מאן ארויסצושיקען פאפירען פאר דער פרוי מיט'ן קינד.

אב.

לאנדווירטשאפטליכע צוגרייטונג פאר עמיגראנטען

יודישע ארבייטסלאזע אין לאדז דארפען אויסנוצען די געלעגענהייט

די לאדזער אפטיילונג פון דער יודי= שער צענטראלער עמיגראציע געזעלשאפט ,,יעאס", מיט דער מיטהילף פון ,,הייאסייק" ,,א עמיגדירעקט", האט ער= קלערט א רעגיסטראציע פון עמיגראנטען וועלכע ווילען זיך אויסלערנען אין פוי= לען לאנד-ארבייט, כדי צו קענען פערנעה= מען זיך מיט דעם פאך אין דעם נייעם לאנד, וואוהין זיי רעכנען צו עמיגרירען.

דער קורס פון לאנדווירטשאפטליכער ארבייט וועט דויערען פון אפריל ביז אקטאבער. אין צייט פון קורס פערדי= נען די ארבייטער צום לעבען פון דער ארבייט.

עס ווערען אנגענומען קאנדידאטען פון 19 יאהר אן ביז 35.

ד. רעגיסטראציע וועט דויערען פון 16-טען פעברואר ביז דעם 9-טען מערץ.

ווענדען זיך צו דער לאדזער אפטיי= לונג פון דער יודישער עמיגראציע געזעל= שאפט (פיעטריקאווער 10) פון 1 — 2 מיטאג.

זגערזש און קאנסטאנטין איז הונגער-צושטאנד

דער עקאנאמישער קריזיס האט נישט בלויז שווער געטראפען דער לאדזער בע= פעלקערונג. אויך די איינוואוינער פון זגערזש און קאנסטאנטין געפינען זיך אין א אויסערסט = פערצווייפעלטער לא= גע. יעדער פינפטער איינוואוינער פון די דאזיגע שטעדטלעך איז ארבייטסלאזיג און ער הונגערט צוזאמען מיט זיין פא= מיליע.

דער בעריהמטער חזן זיינוועל קווארטין קומט קיין לאדז

שוין א ריהע יאהרען, ווי דער נאמען פון בעריהמטען חזן זיינוועל קווארטין איז צו אונז דערגאנגען פון יענער זייט אקעאן. דאס, וואס איז פאר דעם פוי= לישען יודענטום געווען אזוי פיל יאהרען בלויז א לעגענדע, ווערט איצט א לעבע= דיגע ווירקליכקייט. דער חזן קווארטין קומט קיין לאדז.

זיין לעצטער קאנצערט אין בערלינער פילהארמאניע איז ארויך מיט א גרא= ריעזען ערפאלג. די גאנצע דייטשע פרע= סע לויבט זעהר שטארק קווארטינ'ען.

דעם יודישען לאדז ערווארט אן'אוני= פערגלייכליכער עונג רוחני מאנטאג דעם 24. פעברואר 8.30 אווענד אין זאל פון פילהארמאניע, וואו דער בעריהמטער חזן זיינוועל קווארטין וועט אויפטרעטען.

ראדיא פראגראם

זונטאג, 19. פעברואר.

ווארשא (1412)
11.58 שעה צייכען.
12.10—14 סימפאנישער פריהמארגען קאנצערט פון דער ווארש. פילהארמאניע
14.20 מוזיק
14.50 "
15.20 "
16.20 גראמאפאן-פליטען-מוזיק
16.55—17.15 " "
17.40—19 קאנצערט פון פאליציי-ארקעסטער
20.15—21.45 פאלקסטימליכער-קאנצערט
22.15 וועטער בעריכט, ספארט בעריכט
22.35 לעצטע נייעס
23—24 טאנץ מוזיק פון רעסטאראן „אזא".

פויזען (335)
17.45—18.45 אויספיהרונג פאר יוגענד
17.45—18.55 פוילישער לידער קאנצערט
2015—21.45 אווענד קאנצערט
22.30—24 טאנץ-מוזיק פון קאפע „פאלאניא"

קאטאוויץ (409)
16—17.15 פאלקסטימליכער קאנצערט פון הויף ארקעסטער

קראקא (313)
20.15—21.45 אווענד קאנצערט

אויסלענדישער ראדיא-פראגראם

פראנקפורט (390)
19.30 „ארלאוו" (אפערעטע)

ברעסלוי (325)
20— „באהעמע" (אפערע)

טורין (291)
20.30 „די גלאקען פון קארנאוויל" (אפערע)

רוים (441)
21— „מאנאן-לעסקאוט" (אפערע)

לייפציג (259)
19.30 „די לוסטיגע אלמנה". (אפערעטע)

פאריז (1725)
21.45 „וואלקיריע" (אפערע) 1 אקט

ריגא (525)
19.03 קאמער מוזיק (שטרייך-קווארטעט און קווינ= טעט)

באָרדאוי (304)
13.45 סימפאנישער קאנצערט.

וואס ווערט היינט געשפילט
אין טעאטער / אין קינא

ארט: „חי געלעבט".
שטאטיש טעאטער: 4 נ"מ „דער בראווער זעלנער שוועיק" אוו. „די שחיטה".
קאמעראל טעאטער: „דער ליבהאבער פון פרוי ווידאל", אוו. „דער אקטאבעד טאג".
פאפולארני: 12„ בייטאג „די קאץ אין שטיוועל" 4 נ"מ. אין 8.30 אווענד אונזער חייבעלע".
פילהארמאניע: „פריהמארגען קאנצערט".
קאסינא: „דאס גאטלאזע מיידעל".
לונא: „פיער טייוולנים".
ספלענדיד: „ניו-יארק אין דער נאכט".
גראנד-קינא: „ווען די פרוי פערגעסט זיך"
פאלאס: „בריף פון דער אומבעקאנטער"
קאפיטאל: „דער חלום פון א ליבע"
אדעאן: „דער בונד פון קאוואלירען".
ספולדזשעלניא: „אויפ'ן וועג פון שאנדע"
זאכענטא: „אומשטערבליכע ליבע.
וואדעוויל: „דער בונד פון קאוואלירען"
אפאלא: „צווישען מענשען פרעסער".

די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע

שפאנענדער ראמאן פון לאדזער לעבען.

(49-טע פארטזעצונג)

ענדליך, זייענדיג שטארק צורייצט פון גאנצען געשפרעך און פון גרויס אומגליק, האט ער אויסגערופען:

— שטעה אויף און טו דיך אן! מיר מוזען שוין פאה= רען!

— איך זעה, אז דו ביזט אראפ פון זינען, — האט פאני הויך געשריגען — דו מוזט דאך נישט פאהרען, וואס שייך מיר, בלייב איך זיכער דא.

עס האט נארנישט געהאלפען. זי איז געבליבען ביי ס'איהריגע. אלע ארגומענטען זיינע, זענען געבליבען אהן ווידער-קול. ער איז ווידער געפאלען אויפ'ן פאטעל און פער= שטעלט זיך ס'פנים מיט די הענד, אפשר דערפאר, כדי זי זאל נישט בעמערקען, ווי עס קייקלען זיך פון זיינע אויגען טרעהרען פון צער און פערביטערטקייט. עס האט זיך איהם נעדוכט, אז אלע מיטלען זי איבערצוצייגען, האבען זיך שוין אויסגעשעפט. זיינע פערפיהרערישע פעהיגקייטען, זיין נאי= צער פשוף, מיט וועלכען ער האט געפלעגט אזויפיל מענשען אונטערקריגען, האבען אין דעם פאל פערפיהרט און גארנישט גע'פועל'ט. אי דער איז ביי איהם ענטשטאנען א שרעקליכער געדאנק. פארוואס זאל ער איינענטליך איהר נישט זאגען דעם גאנצען אמת? פארוואס זאל זי נישט ווערען זיין שותפ= טע און מיטהעלפערין? ס'איז נאר קיין וואונדער נישט, זי האט בשום אופן נישט געוואלט מיט איהם פאהרען, ווייסענדיג די סבות פון דער שנעלער און דרינגענדער אפרייזע.

ער האט זיך אבער נישט געקאנט פארשטעלען, ווי אזוי די גאנצע געשיכטע וועט אויף איהר ווירקען. אפשר וועט עס אזוי פאטאל אויף איהר ווירקען, אז ער וועט פולקאם אלץ פערלירען אין איהרע אויגען. אפשר איז נישט כדאי פאר איהר צו ענטדעקען דעם גאנצען סוד, נישט האבענדיג די זיכערקייט, אז זי וועט אונטערליגען דעם קרענקליכען איינ= פלוס פון א מענש א מערדער, אבער ווען עס העגגט די האון איבער'ן קאפ.

די אלע פראגען האט ער געשטעלט זיך אליין און נישט געפינען קיין ענטפער — ער האט אויפגעהויבען דעם קאפ אויף פאני'ן און געווארפען א בליק אויף איהר, ווילענדיג עפיס אראפלייענען פון איהר פנים. זי אבער, זעהענדיג, אז ער זעצט זיך ווידער, האט זיך געלייגט רוהיג און אנטשלאפען געווארען.

— פאני! — האט ער אויסגערופען.

זי האט זיך איבערגעוועקט און מיט אן'אונצופרידענ= הייט האט זי איהם געבעטען:

— לאז מיר א ביסעל שלאפען, איך בין אזוי מיד, מיין טייערער!

דאס האט איהם גאר אויפגעבראכט, אזוי גאר! ער האט ספעציעל דורכגעמאכט אזא שווערע רייזע, כדי זיך מיט איהר צו זעהען, און זי אנשטאט איהם אויסצוהארכען, לייגט זי זיך רוהיג שלאפען? ער האט ווידער אויף איהר א קוק געטון, און א בייזער געדאנק איז איהם ארורך: עס האט זיך אין איהם דערוועקט זיין חיהסער טעמפעראמענט: פאר זיינע אויגען האבען זיך פארגעשטעלט שרעקליכע בילדער, וועלכע האבען איהם געלאקט: נייז, נייז, ער האט זיי פער= טריבען פון זיך. ער האט זי אזוי שטארק געליבט. ער האט זי נישט געקאנט האסען! דאס וואלט דאך געווען צו גרויס= זאם! ער האט נאך געפיהלט אין די פינגער דעם איינדרוק פון קוועטש, בעת ער האט געשטיקט די פרוי סאפיר און דעם פערשאלטענעם לאקאי זניטש! אנ'עקעל האט איהם ארומ= גענומען, דערמאנענדיג זיך דאס כארכלען פון די צוויי האלב= גוסס'דיגע מענשען, וואס זענען געלעגען אויסגעצויגען פאר זיינע פיס, און אויסגעזעהען, ווי צוטרעטענע ווערם.

און פונדעסטוועגען האט איהר שניי-ווייסער האלז מיט'ן רויטען צייכען פון לייידנשאפטליכען קוש, איהם געדייצט און ערוועקט מוזענדער שרעקליכע געדאנקען. ער האט זיך איבער איהר איינגעבויגען און מיט אן'אונבעשרייבליכער צערטליכקייט צוזאמענגענומען די צוואָרפענע האר און פער= שטעלט דעם רויטען פלעק, כדי נישט צו זעהען דעם צייכען פון קוש, וואס עס האט איהר געגעבען א פרעמדער מענש, וועלכער האט מיט איהר אפגעטון ווער ווייס וואס...

פאני האט זיך נישט קיין רוהיר געטון. זי איז ווייטער געשלאפען שטיל און רוהיג.

יעזשי, שטעהענדיג געבען איהר, האט דערוויטל געטראכט. אין זיין אנגעשטרענגטען מוח, האט ער געזוכט עפיס אזוינס, וואס זאל איהם נאך קאנען העלפען. ער האט גארנישט גע= פונען. ער האט דעריבער געמוזט אליין פאהרען, אזוי ווי דאס ערשטע מאל, אזוי גוט, ווי ער איז יעצט געקומען אליין. דאס יעצטיגע מאל וועט עס אבער זיין א רייזע אויף איימיג, שוין קיינמאל נישט צוריקצוקומען. דער קוש, וואס ער וועט אין א מינוט ארום געבען פאני'ן, וועט זיין דער לעצטער קוש. דער בלויזער געדאנק האט איהם צוריסען דאס הארץ אויף שטיקער.

די ווערטער „פערבלייב געזונד" האבען געקלונגען אין זיין מוח, ווי דאס קלינגען פון א קירכען-גלאק בעת א לויה.

— זיי געזונד — דאס איז א ווארט פאר אפגעשטארבענע מענשען. ער האט אינגאנצען אנגעהויבען צוטערן: ער האט געפיהלט, דאס ער פערלירט די גאנצע דרייסטקייט אז ער איז שוין מעהר נישט פעהיג צו קיין מעשים. ער האט אפילו נישט געטראכט, אז די גאנצע שוואכקייט נעהמט זיך פון די לעצטע טעג און נישט-דערשלאפענע נעכט, וואס זענען ארויבער זייט יענעם פאטאלען פריהמארגען, ווען פעליציא האט זיך דערוואוסט וועגען זיין פערראט.

לאנג איז ער אזוי געשטאנען אונבעוועגליך ביי פאני'ס בעט און געקוקט אויף איהר. ווי גערן וואלט ער זיך אויך געלייגט שלאפען, דא נעבען איהר, אין פאטעל. ווי צו להכעיס האט איהם גראד נישט געשלעפערט.

ער האט געווארט עטליכע שעה, ביז זי האט זיך אוי= פגעוועקט, זי האט אויפגעשטעלט א פאר אויגען פון פער= וואונדערונג, דערזעהענדיג. דאס האט זי זיך דערמאנט אן אלעם. ווען ער וואלט דא נישט געזעסען נעבען איהר, וואלט זיך איהר אויסגעדוכט, אז דאס האט זיך איהר בלויז גע'= חלומ'ט א שלעכטער חלום.

— אלזא, ווען פאהרסטו צוריק? — האט זי געפרעגט.

— יא, היינט ביינאכט — האט יעזשי געענטפערט.

— דו פאהרסט אויף לאנג?

— אויף אייביג.

— אויף אייביג זאגסטו?

— יא, פאני, איך פאהר אוועק און וויל זיך מיט דיר געזעגענען. מיר וועלען זיך שוין קיינמאל נישט זעהן. איך בין געווען אוממאראל, טראכטענדיג, אז דו אליינע אליין, וועסט מיך נישט פערלאזען, דערמאלט, ווען אלע פערלאזען מיך, איך האב אבער געהאט א טעות. עס איז שוין נישטא קיין שרעקליכערע זאך, ווי ענטטוישונג. יא, איך האב זיך שרעקליך ענטטוישט אין דיר; איך בין געווען אזוי זיכער, אז דו האסט מיך ליב.

— נארעלע איינער, איך ליב דאך דיך יעצט אויך — האט פאני איהם איבערגעריסען.

— ניין, פאני, איך גלייב דיר נישט.

(ראמאן ווייטער פאלגט)

פון האנדעלס-געריכט

טשיקאווע באנקראט-פראצעסן

דאס לאדזער האנדעלס געריכט האט נעכטען בעטראכט פאלגענדע ענין: אויף דער גאס 6. שיערפיען 2 געפינט זיך די פירמע „ע. נ. צ." וועלכע געהערט צו פרוי צעציליא ראזענבערג. אין יאנואר האט די פירמע דערלאנגט א בוטע וועגען א „נארזאר". לויטען בעגלייטענדען פלאנס האט די פירמע אלע שאנסען זיך ארויסצוווינקלען פון דער שווערער סיטואציע. נאכ'ן אריינטראגען די בוטע וועגען „נארזאר" האט די פירמע גענדא-פט צאהלען א גרעסערן וועקסעל, וועלכע פרוי ראזענבערג האט אקצעפ-טירט לטובת דער משעלישער פירמע „טיבערגהיען פילס". דער וועקסעל אויף 1000 דאלאר איז נישט געצאהלט געווא-רען. דער משעלישער קרעדיטאר האט אבער נישט געווארט ביז דער פירמע „ע. נ. צ." וועט בעשטימט ווערען א געריכטס-אפזיכט און האט געפאדערט צושטעלען די פירמע אונטער אנ'אופאר-לאשטש. לויט דער ביז אצטיגער פראק-טיק פון האנדעלס-געריכט פלעגען אין אזעלכע פאלען בעטראכט ווערען סיי די בוטע וועגען „נארזאר" סיי די בוטע וועגען „אופארלאשטש". דאס מאל האט דאס געריכט פארגענומען נאר די פראגע וועגען אופארלאשטש. די פירמע איז מא-טע ערקלערט געווארען אלס באנקראט. צוליב דעם נישט-געצאהלטען וועקסעל.

* * *

אין מאי פ. י. האט דאס געריכט ער-קלערט אלס באנקראט מאקסימיל-יאן האופט, זיין פרוי מעציע האופט, אלפאנס שפרינג, פאוועל קאר-פען און ווילהעלם ראזעם. דער ראזינער אורטייל איז אבער געווארען אנ'אוים-נאנגס-פונקט פאר א גאנצע רייה ענינים. קודם-כל האט דער אופארלאשטש-אור-טייל נישט געקאנט אויסגעפיהרט ווערען לגבי דעם הויפט בעל-חוב מאקסימיל-יאן האופט. וועלכער איז געווען קראנק און איז באלד געשטארבען. די איבריגע באנקראטירטע האבען דערלאנגט אנ'אפא-ציע. דערביי איז בערוקזיכטיגט געווא-רען נאר די אפאזיציע פון מעציע האופט שפרינג און קארפען מחמת זיי זענען אנערקענט געווארען אלס נישט-האנדלענ-דיגע און אנ'אופארלאשטש קאן ארוים-געגעבען ווערען נאר געגען האנדלענע. עס איז נאך נישט אנערקענט געווארען ווילהעלם ראזען'ס אפאזיציע, ווייל ער האט נישט געקענט דערווייזען, אז ער האנדעלט נישט, צוליב וואס ער איז גע-ווען דער איינציגער, וועלכער איז געבלי-בען אין צושטאנד פון א באנקראטירטען אויף דעם האבען די קרעדיטארען אפגע-געבען אנ'אפעלאציע מיט דער פאדערונג ווידער צו שטעלען אונטער באנקראט אויך מעציע האופט און נאך אמאל. וואס איז אונטערגעשריבען אונטער די וועקסלען. דער ראזינער פראצעס ווערט בעטראכט ווערען אין ווארשא דעם 25 ד. ח.

* * *

דאס געריכט האט אפגעלעגט דעם „נארזאר" פון דער זעלעווער וועבערײ פון לודוויק רעלערט, וועלכער האט בעצייטענס רעגולירט זיך מיט זיינע קרעדיטארען.

צום צווייטען מאל איז בעשטימט גע-ווארען א „נארזאר" פאר יאנאס שווארץ, בעזיצער פון א געשעפט פון וועש אויף נאוואמיעיסקא 19.

א גלייכ-שיין איז ארויסגעגעבען גע-ווארען פאר א. זאכאריאש, דעם שותף פון דער פירמע „ה. בענקע און א. זא-כאריאש" (גדאנסקא 91). איא בעשטע-טיגונג האט אויך בעקומען וולאדיסלאוו ביעלעצקי, א טארטאק-בעזיצער פון גאל-קובעק.

צו אלע יודישע האנדווערקער אין פוילען!

דאס אונדוסטריע-געזעץ, וואס איז מעהר בעקאנט אונטער'ן נאמען צעכען-געזעץ, איז צום סוף יאהר 1929 פאקטיש אין דער פולער מאס ארײן אין קראפט. עס האבען זיך אומעטום געעפענט די האנדווערקער-קאמערן און האבען אנ-געהויבען זייער טעטיגקייט. עס איז אלע-מען בעקאנט, ווי אזוי דאס צעכען-געזעץ איז נישט צוגעפאסט צום לעבען און צו די בעדערפענישען פון די יודישע האנד-ווערקער. אבער כל-זמן א געזעץ גילט, איז דער יודישער האנדווערקער חייב איום צופיהרען די פאדערונגען פון דעם געזעץ.

איינע פון די ראזינע פאדערונגען בע-שטעהט דערין, וואס יעדער האנדווערקער איז פערפליכטעט צו מאכען א שריפט-ליכען אפמאך מיט יעדען פון זיינע מער-מינאטארען (לערן-יונגלעך) און צו רעגי-סטרירען דעם ראזינען אפמאך ביי זיך אין צעך, אדער אין דער האנדווערקער-קאמער.

די נישט-יודישע האנדווערקער האבען שוין אין זעהר א גרויסער צאהל פערדע-גיסטרירט זייערע לערן-יונגלעך, דאגעגען האבען די יודישע האנדווערקער ביז אהער פערזוימט דאס צו טון. דער פועל-יוצא דערפון קאן זיין זעהר א טרויערי-גער פאר'ן גאנצען יודישען האנדווערק. א לערן-יונגעל, וואס איז נישט רעגיס-טרירט אין צעך, רעכענט זיך נישט אפי-ציעל פאר א לערן-יונגעל און וועט נישט האבען דאס רעכט זיך צו שטעלען צום עקזאמען אויף א געזעלען (טשעלאדניק). אזוי ארום שטעהען מיר פאר א סכנה, אז ס'וועלען אויפהערען צו עקזיסטירען פולבערעכטיגטע, זעלבסטשטענדיגע יו-דישע מייסטערס, אויב עס וועלען איצט נישט רעגיסטרירט ווערען אין די צעכען די לערן-יונגלעך (טערמינאטארען).

מיר ווענדען זיך דעריבער צו אלע יודישע האנדווערקער, און מיר פאדערן זיי אויף: שליסט אפמאכען מיט אייערע לערן-יונגלעך און רעגיסטרירט די אפ-מאכען אין די צעכען.

פערגעסט נישט, אז די צייט איז קורץ. דעם 31. דעצעמבער פון לויפענדען יאהר וועלען פערלירען דאס רעכט צו האלטען לערן-יונגלעך אלע זעלבסטשטענדיגע האנדווערקער, וועלכע וועלען צו דעם אנגעוויזענעם טערמין נישט בעקומען דעם טיטעל מייסטער. עס ליגט בכן אין אייערע אייגענע אינטערעסען אהער זאלט אויסנוצען דערווייל דאס רעכט צו האל-טען לערן-יונגלעך.

מיר ווענדען זיך בעזונדער צו די על-טערן פון די טערמינאטארען, זיי זאלען אפהיטען די רעכט פון זייערע קינדער. די עלטערן מוזען אכטונג געבען, אז די מייסטערס, ווערמען זיי האבען אנגעגעבער-טרויט זייערע קינדער, זאלען וואס פריי-הער שליסען די אפמאכען, בהסכם מיט די פאדערונגען פונ'ם געזעץ. די עלטערן דארפען געדענקען, אז דא האנדעלט זיך וועגען דער צוקונפט פון זייערע קינדער.

די אפמאכען מיט די לערן-יונגלעך דארף מען שרייבען ענטשפרעכענד צו די ווירקליכע בעדינגונגען, ד.ה., אז אויב דער האנדווערקער האלט דעם לערן-יונגעל שוין א לענגערע צייט, דארף אין דעם אפמאך ווערען אנגעוויזען דער ווירקליכער טערמין, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די לעהרע.

גלייכצייטיג ווענדען מיר זיך צו אלע יודישע האנדווערקער, זיי זאלען ערפי-לען א צווייטע פליכט לויט דעם צעכען-געזעץ און זאלען שיקען זייערע לערן-יונגלעך אין די פאך-דערגענצונגס-שולען.

דאס איז נישט בלויז א געזעצליכע פאדערונג. דאס איז א נויטווענדיגקייט פאר דעם אונטער-וואקסענדען דור בעלי-מלאכות, אז זיי זאלען בעקומען דעם מינימום ידיעות, וועלכע עס גיט די דער-גענצונגס-שולע.

זאל דער יודישער האנדווערקער נישט ווארטען, ביז א פארשטיייער פון דער מאכט וועט קומען אויף א קאנטראל און וועט איהם בעשטראפען פאר נישט שיקען די לערן-יונגלעך אין א שול. שיקט פרייווילליג די לערן-יונגלעך אין די פאר-דערגענצונגס-שולען, און אויב אפילו עס זאלען לעבען דערביי אייערע פריוואטע אינטערעסען, מוזט איהר עס טון, ווייל אזוי פאדערט דאס געזעץ און אזוי פאר-לאנגט די צוקונפט פונ'ם יודישען האנד-ווערקער.

פעראייניגטע קאמיסיע פון צענ-טראלע יודישע האנדווערקער-פערב. און געזעלשאפט „ארט".

אנגעקומען אין רעדאקציע

„אגנודא" - „חליות", א צייט-שריפט פאר עלטערן, ארויסגעגעבען דורכ'ן עלטערן-קאמיטעט ביים פרויען-גימנאזיום פון דער געזעלשאפט פאר יוד. מיטעל-שולען. די צייטשריפט דרוקט זיך אין צוויי שפראכען — פויליש און העב-רעאיש. דער איצטיגער נומער איז גע-ווידמעט דער עיקר דעם יובילעי פון ד"ר מ. ברוידא.

„איל. פויל. מאנטשעסטער", צייטשריפט פאר ווירטשאפטליכע, גע-זעלשאפטליכע און קולטורעלע פראגען. די פעברואר-נומער, אזוי ווי די פריהער-דיגע, ברענגט א רייה ארטיקלען, ביל-דער און אילוסטראציעס פון לאדזשער לעבען, א טייל פון זיי אקטועל און אינטער-עסאנט. די אויסגאבע האט אבער נישט קיין קלארען כאראקטער און דער-רום איז ביים אויסוואהל פון מאטעריאל קענטיג א לאאס. אלס רעדאקטאר צייכענט א. בארוכין.

„ווארשע", אילוסטרירטער חודש-זשורנאל, געווידמעט דעם געזעלשאפט-ליכען און קולטורעלען לעבען פון די ווארשאווער יודען און דער געשיכטע פון יודישען ווארשא. די ראזינע אויסגאבע, לויט איהר כאראקטער שהנליך צו דער איבערגעדרוקטער ביבליאטעק [illegible], איז אבער פאלקסטימליכער און צוועקמעסיגער. רע-דאקטאר פון „ווארשע" איז לאזאר קא-האן.

„פאר'ן פאלק", פאפולערע קאא-פעראטיווע צייטשריפט, ארויסגעגעבען דורכ'ן פערבאנד פון די יוד. קאאפערא-טיווע געזעלשאפטען אין פוילען.

„פאלקס-געזונט", צוויי-וועכענטליכער זשורנאל פאר הגיענע און מעדיצין, ארויסגעגעבען דורך „טאז"-„אזע" אונטער דער רעדאקציע פון ד"ר צ. שאבאד. ווי די פריהערדיגע נומערען ענטהאלט אויך דער איצטיגער (נומער 3) א רייה אינטערעסאנטע, פאפולער-גע-שריבענע מעדיצינישע ארטיקלען, צוגענג-ליך פאר יעדען פאלקס-מענטש.

סענסאציאנעלע פרענקעל-ירושה

(ענדע פון זייט 4)

פאמיליע פרענקעל, געשריבען אויף פארמעט, מיט העבער פערציג יאהר צו-ריק, דורך דעם בעקאנטען שטרלעצער נגבן ר' פישעל פרענקעל. דער ראזינער דאקומענט איז צוזאמענגעשטעלט אויפ'ן יסוד פון גאר אלטע דאקומענטען, און האט א ווילטיגע בעדייטונג פאר די אלע, וואס שטאמען פון דער שטארק פער-צווייגטער פאמיליע פרענקעל.

ווי עס ווייזט זיך איצט ארוים, האבען פיל אנגעהעריגע פון דער פאמיליע פרענ-קעל אין פוילען שוין מיט א רייה יאה-רען צוריק געפיהרט א פראצעס קארעס-פאנדענץ וועגען דער ירושה. אזוי צום ביישפיל שרייבט פרוי פעשע שרה פרענ-קעל פון נאווירדווער. דאס נאך אין יאהר 1905 האט איהר פאטער מרדכי מאיר פרענקעל שטארק זיך בעמיהט וועגען דער ירושה. זי בעזיצט מאסע פיל ווילכ-טיגע דאקומענטען, וואס וועלען בריינגען נוצען ביים דורכפיהרען די ראזינע זאך.

פון די קינאס.

„לונא"

אין „לונא" ווערט איצט געגעבען דער מעלכיגער פילם „די פיר טייוואלאנים".

דער פילם איז און פיל גרעסערט שטערט געגעבען געווארען אלס קלאנג-פילם. דא דאיגען ווערט ער געגעבען אלס לויכט בילד. די האנדלונג איז דער צירק-לעבען. עס ווערט געשילדערט דאס ראמאנטישע לעבען פון די „פיר טייוואלאנים", זייער הייסע ליבע, זייער מסירת נפש אין טערקווירדיגע אנגעלעגענישען.

דער פילם איז א רעאליסטישער, דורכ-זאפט מיט פאעזיע און זעהר שפאנענד

L-

שפראך-קורסען פאר יודישע עמיגראנטען

פון שפאניש, פארטוגאליש און ענגליש

ביי דער הויגער אפטיילונג פון דער צענטראלער יודישער עמיגראציע געזעל-שאפט „יעאס" (פיעטריקאווער 10) זע-נען געעפענט געווארען דעם 1-טען יאנו-אר ה. י. שפראך-קורסען פאר עמיגראנ-טען. ווי ווייט פאפולער די קורסען זע-נען צווישען די עמיגראנטען קען דינען דער פאקט וואס די קורסען ווערען בע-זוכט פון איבער הונדערט צוהערער. היינט צו טאג עגזיסטירען 4 גרופען: 2 שפאנישע, א פארטוגעזישע און א ענ-גלישע. כאראקטעריסטיש איז דאס, וואס אויף דער שפאנישער גרופע לערנען איי-נינע קריסטען. עס איז אבער צום בע-דויערען, וואס נישט אלע יודישע עמיג-ראנטען געניסען פון דער מעגליכקייט צו לערנען די שפראך, אין וועלכער זיי וועלען זיך נויטיגען אין דעם אימיגראציע לאנד.

כדי צו געבען די מעגליכקייט אלע עמיגראנטען צו בעזוכען די קורסען האט די פערוואלטונג פון דער הויגער אפטיי-לונג פון „יעאס" בעשלאסען צו עפענען נייע גרופען פאר עמיגראנטען. און די שוין עגזיסטירענדע גרופען פערגרעסע-רען. אלע יודישע עמיגראנטען קענען דעריבער שוין איצט, פערשרייבען זיך אויף די שפאנישע, פארטוגעלישע און ענגלישע קורסען.

איינשרייבונגען קען מען זיך מעלדען אין ביורא פון „יעאס" פיעטריקאווער 10 פון 10 — 2 פארמיטאג.

צו אלע פיעטריקאווער, וועלכע וואוינען אין לאדז.

דורך דער איניציאטיווע פון א גרופע פיעטריקאווער איז ענטשטאנען דער געדאנק צו עפענען א שפאר- און לייה-קאסע מיט'ן ציל אויסצובויען אונזערע מיטגלידער געוויסע סומען אויף די לייכסטע בעדינגונגען ווי אויך אנצו-נעמען געלדער צו שפארען. מיר רופען דעריבער אלע פיעטריקאווער צו א גע-מיינזאמע ארבייט מיט ראט און טאט, אום צו ערגרייכען אונזער ציל, אוועק-צושטעלען די הילפס-קאסע אויף א פעסטען יסוד.

זאל נישט פערפעהלען קיין איינער פון די פיעטריקאווער ברידער! זאל יעדער העלפען מיט וואס ער קאן! איינער גייסטיג, מיט ראט און א צוויי-טער מאטעריעליש.

זאל אין דעם מאמענט ווערען אויס-געמיטען די אמביציע, דער בעשטאנד פון בילדונג א. אז. וו., נאר עס זאל אונז צוזאמענבינדען איין ציל.

מיר מוזען בעווייזען, פיעטריקאווער קענען אין א צייט פון א נויט זיך שטעלען צו-א געמיינזאמער ארבייט און זיך העלפען אין א צייט פון א קריזיס.

מיט קליינע סומען וועלען מיר שא-פען אנ'אייביג ווערק.

רופט אייך אן אויף אונזער אפעל און פערשרייבט אייך אלס מיטגלידער.

אין קורצען קומט פאר די וואהל-פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער, און מיר זענען זיכער, אז אלע אונזערע פיעטריקאווער ברידער וועלען קומען אויף אונזער רוף.

מיט אכטונג

די צייטווייליגע פערוואלטונג פון די פיעטריקאווער הילפס-קאסע

לאדז, נאוואמיעסקא 22

(–) פרעזעס ש. שמולעוויטש,

(–) וויצע-פרעזעס א. פלאטאא

(–) " " ד. היימאן

(–) עהרען-סעקרעטאר ש. י. פטאשניק

(–) קאסיר א. ניעכטשיצקי

ש. קאטשקע, ל. פרענקעל, י. דאנקעוויטש, מ. געלקין, ש. קאזאנאווסקי, קרזשאק.

פאדערט איבעראל
ייז כשר
שולדענריי'נ'ס

מעלדונג.

דער ועד פון פערבאנד פון ציוניס-טען-רעוויזיאניסטען אין לאדז און די מפקדה פון „ברית תרומפלדור" אין לאדז טיילען מיט, אז זיי האבען ניכטס געמיינשאפטעס מיט'ן ספארט-קלוב א. נ. תרומפלדור.

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ, וואס האט זיך בעוויזען אין אייער צייטונג וועגען א אפערע פון פערקויפען בילעטען אויף א פארטראג פון וול. זשאבאטינסקי'ן טיילען מיר מיט, אז די פערזאנען, וואס זענען אריינגעמישט אין דעם, זענען נישט קיין מיטגלידער פון אונזער ארגאניזאציע.

דער ועד פון פערבאנד פון ציוניס-טען רעוויזיאניסטען אין לאדז.

לעזט און אבאנירט
דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמא:
היינט, זונטאג ד. 16-טן ווערט נישט געשפילט
מארגען, מאנטאג, 9 א זייגער אוונט די באליבטע פיעסע אין לאדז
אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג
„די שחיטה"
אין 4 אקטן פון יעקב גארדין רעזשי י. ראקאוו
עס נעמט אנטייל לויט א. ב. ... בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה און פאדערמאן. מיטווירקן: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי און ראקאוו. אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן. בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.
בעמערקונג: פארשטעלונגען פאר וואהלטעטיגע אינסטיטוציעס ווערן פערקויפט פאר צוגענגליכע פרייזען. זיך צו ווענדען אין קאנצעלאריע יעדען טאג פון 11 ביז 2 נאכמיטאג.

„אגודה"-פרעזידענט יעקב ראזענהיים קומט היינט קיין לאדז

דאס דער פרעזידענט פון דער אל-וועלטליכער „אגודת ישראל" ה' יעקב ראזענהיים קומט היינט קיין לאדז און ער וועט דא ארויסטרעטען מיט א פאלי-טישען רעפעראט אין פילהארמאניע וואו ער וועט בערוהרען — די שטעלונג פון „אגודת ישראל" צו דער יודישער זעלבסט און אריה אנדערע אקטועלע פאליטישע פראגען.

אין א ספעציעל געשאפענעם קבלת פנים קאמיטעט זענען אריין פערטרעטער פון אלע ארטאדאקסישע שולען פון שטאט צוו. אנד. קהלה-פרעזעס ה' מינצ-בערג, וו.-פרעזעס בערגער, וואידיסלאוו-סקי, און אנדערע.

דער בעזוך פון ה' ראזענהיים האט אין די ארטאדאקסישע קרייזען ארויסגערו-פען א לעבהאפטען אינטערעס.

טעאטער און קונסט

גרויסער פריהמארגן קאנצערט אין פילהארמאניע

היינט זונטאג 12 א זייגער מיטאג קומט פאר אין פילהארמאניע דער 9-טער פריהמארגען-קאנצערט פון פילהארמא-נישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דירעגענט ה' איגנאצי נוימארק.

אלס סאליסט טרעט ארויס דער יונגער טאלאנטפולער אונגארישער פי-דלער פון דער היינטיגער צייט ה' לאשלא שענטיגוזי: וועלכער וועט צוזאמען מיט'ן פילהארמאנישען ארקעסטער אויספיה-רען די ווערק פון: מענדעלזאהן אוועד-טורע „העברידי", סווענדסאן, ליסט א.

א. נאכהער וועט דער יונגער ווירטואז אויספיהרען מאצארט'ס פידעל קאנצערט „ארור" און סאראסאטעס „ציגוינערוויי-זען".

ווארשאווער אפערע אין לאדז

היינטיגע וואך ערווארט דאס לאדזער טעאטער-פובליקום א גרויסער סורפריז. עס טרעטען אויף אין פילהארמאניע די ארטיסטען פון דער ווארשעווער אפערע, וועלכע וועלען געבען 2 פארשטעלונגען: מיטוואך אווענד „מאדאם בוטערפליי". דאנערשטאג אווענד „טרובאדור".

די מוזיקאלישע לייטונג געפינט זיך אין די הענד פון דירעגענט טעאדאר רידער. —

אין דריי שורות

לאדזער נייעס בקיצור

לאדזער עלטערן ווענדען זיך צום בילדונגס-מי-ניסטעריום מיט א פעטיציע צו פערלענגערן די פוי-זעס אויף 10 מינוט.

* * *

אנהויב אפריל וועט אין לאדז זיך אנהייבען ד מלחמה געגען „שטשורעס"

* * *

נעכטען איז אין לאדז פארגעקומען א צוזאמענ-פאהר פון אלע היגע פינאנץ-נאטשעלניקעס.

פון דער קאנצערט-עסטראדע

יובילעי-קאנצערט פון דער „לאדזער פילהארמאניע"

דיריגענט: איגנאצי נוימארק, סאליסט — שמעון גאלדבערג

א קינסטלערישען יום-טוב און פולען זיין פון ווארט האבען די לאדזער פיל-הארמאניקער פערשאפט די מוזיק-לי-בענדע קרייזען פון אונזער שטאט מיט זייער יובילעאום-קאנצערט צום פונפ-צענטען יאהר, זייט עס איז געגרינדעט געווארען דער פילהארמאנישער ארקעס-טער אין אונזער שטאט.

אויב יעדע קולטורעלע אינסטיטוציע אין אונזער פערהערעוועטען פערמא-טעריאליזירטען לאדז האט צו פירען א שטארקען קאמף פאר איהר קיום, איז עס פאר א מוזיקאלישע אונטערנעהמונג פון גרעסערען פערנעהם, ווי דאס שטעלט מיט זיך פאר אנ'אנסאמבעל פון א פיל-הארמאנישען ארקעסטער — א אהן אנ-ערך שווערערער און אויסזיכטלאזערער קאמף. ווארום: בעת יעדע פילאנטראפישע, אדער קולטורעלע אינסטיטוציע קאן זיך שטיצען אויף א מעהר-ווייניגער גרויסע צאהל מיטגלידער און סימפאטי-קער, וואס אונטערשטיצען זיי מאטעריעל דורך יעהרליכע בייטראגע; בעת די דאזיגע אינסטיטוציעס, געפינענדיג זיך אין א מאטעריעלער פערלעגענהייט, קאנען זיך ווענדען צו די אנהענגער און אפעלי-רען צום געוויסען פון די ברייטערע מאס-סען — האבען אונזערע פילהארמאני-קער די ראזינע ארגומענטען נישט בער-מאגט. נאך איז דאס מוזיקאלישע לעבען פון אונזער לאדז צו יונג. נאך איז דאס בעוואוסטזיין פון דער הויכער קולטורע-לער בעדייטונג, פון די גייסטיגע עמא-ציעס פון גוטער מוזיק נישט דורכגע-דרינגען אין בעוואוסטזיין פון די ברייטערע שיכטען, נאך איז די נויטווענדיג-קייט פון א שטענדיגען, גוט-צוזאמענגע-שפילטען פילהארמאנישען ארקעסטער נישט קלאר און בולט אפילו פאר אונ-זערע „מאסגעבענדע ספערען".

אונזערע פילהארמאניקער זענען דע-ריבער די גאנצע צייט געווען אנגעווי-זען אויף זיך אליין, אויף זייערע איינענע כחות. זיי האבען אבער די גאנצע צייט געקעמפט מיט די אלע מניעות, מיט דער גלייכגילטיגקייט פון די פערמעגלי-כע קרייזען — און דערהאלטען זייער עקזיסטענץ!

עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואס דער ראזינער יובילעי-קאנצערט איז געווען נישט בלויז א מוזיקאלישע פער-אנשטאלטונג פון העכסט-קינסטלערישען ווערט, נאר איז פערוואנדעלט געווארען פשוט אין א געזעלשאפטליכער געשעהע-ניש.

אונזערע פילהארמאניקער האבען זיך גוט מכין געווען צו זייער יום-טוב. זיי האבען געלייגט גרויס געוויכט אויף דעם קינסטלערישען ווערט פון דער אימפרע-זע, און — מיר קאנען עס מיט פער-גניגען בעשטעטיגען — דער קאנצערט איז זיי געלונגען. הן די אויסוואהל פון די מוזיקאלישע ווערק בעטהאווען'ס, הן די צייל-בעוואוסטע און פערשטענדניס-פולע לייטונג פון דיריגענט, ה' א. נגאצי נוימארק, הן די ערנסטע בעציהונג און דאס אויפמערקזאמע שפילען פון אונזע-רע פילהארמאניקער, האבען פערשאפט א נחת רוח דעם גרויסען פובליקום.

א בעזונדערס געלונגענע און איבער-געוועהנליכע אטראקציע איז דאס מאל געווען דער סאליסט, דער יונגער אבער שוין בערימטער פידעל-ווירטואז שמעון גאלדבערג. דער דאזיגער פון נאטור בע-גנאדעטער קינסטלער מיט זיין קלאר-ען, ווייכען זינג-טאן און איינגעבוירענער טו-פער מוזיקאלישער עמפינדונג, בע-הערשט סוברען זיין אינסטרומענט און האט ממש בעצויבערט די צוהערער דורך זיין אינטערפרעטאציע און איידעלער אויפפאסונג פון בעטהאווען'ס אונשטערב-ליכען פידעל-קאנצערט.

דעם ראזינען קינסטלערישען יום-טוב האבען בייגעוואוינט די העכסטע שפיצען פון די רעגירונגס- און קאמונאלע ספע-רען, וועלכע זענען געווארען האר-צינ בע-גריסט דורך דעם פארשטעהער פון די פילהארמאניקער, אינזש. גאלדבערג.

ווער עס איז, ווי דער שרייבער פון די ראזינע שורות, געשטאנען ביי דער גע-בורט פון אונזער קינסטלערישען אנ-סאמבעל, ווער עס האט בייגעוואוינט די „חבלי לידה" פון אט דער קולטורעלער ארגאניזאציע, דער האט א דאפעלטען גרונד זיך צו פרעהען מיט זייער יום-טוב.

מיר רופען איינשטימיג, פון גאנצען הארצען צו זיי: „יישר כוחכם!".

אקארד.

איידער דו ווערסט קויפען אויסלענדישע טאנדעט, זעה די שיך פון אלפרעד היינע

קינדער און יונגלערישע שיך לויט מאָס

מענער-שיך: לאַקירטע, ברוינע און שוואַרצע פרייז: 34.50 און 36.50

דאמען-פאנטאָפעל: לוקסוס, שפּאַציר און ספּאָרט פרייז: 29.50, 32.50 און 35 זל.

פון 1-טען מערץ ד. י. אויך אין וואַרען-הויז יוליוש ראָזנער, פּיעטריקאָווער 98.

אלפרעד היינע פאמארסקאַ 24

(צופאָהר מיט די טראַמווייען 4, 8 און 14)

קינא ZACHĘTA זגערזשער 26

אונשטערבליכע ליבע!

היינט און טעגליך!

אַ מעכטיגע ליבעס-עפּאָפּעע אויפ'ן פאָן פון דער גרויסער וועלט-מלחמה

אין די הויפּט-ראָלען:

Colen Moore i Gary Cooper

דער גאַנצער פּראָגראַם:

דער בלוטיגער בוכשטאַב

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דער שלאגער פון די פערוויילונגען פון דעם היי-יעהריגען קארנאוואל

גרויסע

פרעסע-רעדוטע

דעם 3. מערץ

בּיטשריפטען-ביורא און סוחר'ישע עצות

ס'ווערט ערטיילט אַלערליי אינפאָרמאַציעס ווי אויך ווערט געפיהרט אַ פערמיטלונגס-אָבטיילונג אונטער דער פירמע

„OBRONA"

אינהאַבער: מאַקס בארנשטיין און קאָמפּ.

לאדז, שיענקעוויטשא 15

ערלעדיגט אַלערליי ביטעס צום געריכט, אַדמיניסטראַטיווער מאַכט, סקאַרבאָווי און מיליטער-ענינים. בעמ.: אַ ספּעציעלע וועקסעל און שטייער-אָפּטיילונג. מיטאַרבייט פון ערשטקלאַסיגע פאַכמענישע כחות

דאָס ביורא איז אָפען פון 9 — 7 אָווענד.

א געשעפטס-לאקאל

בעשטעהענד פון 2 צימער (פּאַרטער) אויף דער פּיעטריקאָווער גאַס, צווישן פּרזשעזשדזשאַ און פּושקאָוויד פון זאָפאָרט צו פערמיעטן. צו פערפראַגן אין אַדמינ. פון „לאָדזשער טאגעבלאט" אונטער L.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראַנקהייטען.

קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע הייל-קאַבינעט-קאַסמעטיק

טעגליך פון 8 ביז 9 אינדערפרי, און פון 9 ביז 9 אָוונט [illegible]

זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג

בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זלאָטעס

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Od dnia 11-II do dnia 17-II 1930 r.

Harold Lloyd

w komedji

CORAZ PRĘDZEJ

Seanse BEZPŁATNE dla młodzieży szkół pow. filmu „Serce Azji" (Afganistan) o godzinie 11-ej i 13-ej.

הלא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה,

בצדק כל אמרי פי, אין בהם נפתל ועקש. אשרי אדם שמע לי, לשקד על דלתותי יום יום. איבער דעם זאָלסטו קומען אין מיין

רעכטסקאָנסולענטען-ביוראָ צו

ה' מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17 זאכאָדניאַ 52

טעלעפאָן 148-79

וואו ס'ווערט פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַניעס, קלאַגזועס, זאַפּעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגן דירות אין אוזשאָנד רזשיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

מיט אַכטונג

ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט פּיעטריקאָווער 17

דער בעוואוסטער ערשטקלאַסיג. פּענסיאָנאַט עלבינגער לאָסק

מאַכט בעקאַנט, אַז אויפ'ן וואונש פון פיל געסט האָב איך ערעפענט מיין פּענסיאָנאַט אויף ווינטער. די צימערן זענען גוט געהייצט. ערשטקלאַסיגע בעהאַנדלונג. שמאַקהאַפטע קוך. איך גאַראַנטיר די געסט פאַר גוטען פערברענגען די צייט אין מיין פּענסיאָנאַט.

בעמערקונג: מיינע ג. געסט, וועלכע האָבען דעם פאָריגען זומער געדוונגען ביי מיר וואוינונגען מיט מיטאָגע און ווילען דינגען אויך דעם זומער בעט איך אום פריהצייטיגע מיר צו וויסען געבען.

אויף פסח בעט איך איינשרייבען זיך שפּעטסטענס 7 טאָג פאַר יום-טוב. נעהערעס ערפאַהרען אין לאָדז קאַמיענאַ 1 ביי ה' עפּשטיין אָדער טעל. 107-87.

סוחרים און פאַבריקאַנטען

פערלירט נישט אייער האָפנונג

אַז דאָס בעסטע מיטעל געגען באַנקראָטען און פּראָטעסטירטע וועקסלען, איז צו ווענדען זיך אין די בערימטע ביוראָ סאַנדאָווע

„ווערטאַס" פּיעטר. 31

אין הויף

טעל. 127-53 וואו אַלע חובות ענינים פון פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען שטרענג בעהאַנדעלט און פון דער ביוראָ געזיכערט און גאַראַנטירט. דאָס ביוראָ שיקט אַרויס אייגענע מענשען אויף דער פּראָווינץ אין גאַנץ פּוילען. דאָס ביוראָ ערלעדיגט אויך אַלער אַרט ביטשריפטען אין אַלע רעגירונגס-אינסטיטוציעס. אין דער ביוראָ איז אַנגאַזשירט דער געוועזענער סעקרעטער פון אורזשאָנד גראָדזקי

Antoni Matuszkiewicz

ס'ווערט ערטיילט אינפאָרמאַציעס וועגען עמיגראַציע, רייזע און פּאַס-אַנגעלעגענהייטען ווי אויך וועגען זעמטליכע מיליטער-ענינים.

נייעסטע מאָדערנסטע שייטלען

ווי אויך פּאַריזער שרונדען צו זעהר ביליגע פּרייזן צו בעקומען ביי ר. קאַץ, זאַכאָדניאַ 24

האנדעלס-בילאנסען

פאַר'ן יאַהר 1929 ווערען פאַכמעניש אויסגעפערטיגט

דורכ'ן ביוראָ „אַרגוס"

36 זאַכאָדניאַ 36, טעלעפ. 10,847

אוועלכעס איז נאָך נישט געווען!

נאָר וואָס איז אַרויס פון דרוק אַ העכסט-אינטערעסאַנט ספר פון יודישן פאָלקלאָר-אוצר א. נ.

„לעקסיקאָן פון יודישע חכמות"

פון הרב ישעיה זלאָטניק.

דער לעקסיקאָן ענטהאַלט די געקליבענע דבורים, גלייכווערטלעך, אַנעקדאָטען און אייגנאַלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין די לעצטער צייט, וועלכע זענען נאָך אין ערגיץ נישט פערעפענטליך וואָרען. אַן אמת'ען גייסטיגען פערגעניגען קאָן יעדער יוד געפינען אין די חכמות, וועלכע שילדערן מיט'ן עכטען יודישען הומאָר און וויץ, וואָס זענען אַזוי איינגענאַרטיג און אָריגינעל אין דער וועלט-פאָלקלאָר-ליטעראַטור. דאָס ספר פאַר'ן פּרייז 3 זל.

איז צו בעקומען ביים מחבר:

Rabin Sz. Złotnik, Radom.

געלט נאָכנאַהמע ווערט נישט געשיקט.

א פלאַץ

צו פערדינגען פיר קויהלען, אייזען, האָלץ א.ז.וו. צו ערפאַהרען לעווא-קעלמאַ 11 באַלוט ביי קוד ינסקי

149

מאן דלא ידע האי לאו גברא הוא

(מועד קטן ט"ו)

אַלע יודען מוזען וויסען, אַז קלויזלעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט פון פּוילען, אַלע אַרט פּאַדאַניעס ווי: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע און אַדמיניסטראַציינע אויף שותפות-עקטן, וואוינונגס-אַקציעס, אַפּעלאַציעס, ווילאַנטשעניעס איבערזעצונגען (אויף העברעאיש) א. ז. וו. שרייבט און ערלעדיגט לויט'ן אוסטאַוו

רעכטסקאָנסולענט: י. ח. בוזין

לאָדז, אַגראַדאָווא 3.

גינגליבע פּרייזען

(עגזיסטירט זייט 1910.)

צו פערקויפען אַ נייער סאַלאָנאָווע

שענקל-פאַטעפאָן

פאַר אַ שפּאָט-ביליגען פּרייז ווסכאַדניאַ 16 וו. 9 פּאַרטער.

Okazja

Mała wytwórnia pullowerów kompletnie urządzona z powodu wyjazdu tanio do sprzedania byle zaraz. Oferty pod „Jacquard„ do „Lodzer Tageblat"

דרוקזאכען

אַלערליי

ווערען שנעל, און פּראָמפּט אין דער פיינסטער אויספיהרונג און מאָדערנסטער שריפט אויסגעפערטיגט. —

קלעפּסידרעס

ווערען אין פערלויף פון 1 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפּט אין דער גאַנצער שטאָט

בוכדרוקערײ

ע. און מ. האמבורסקי

פּיעטריקאָווער 16, טעלעפאָן 47

היפּאָטעזען-געלד

צו ביליגע צינזען

אויף בערלינער הייזער

בעזאָרגט שנעל

Ch. Regenwetter

S. 14, Stallschreiber № 33

Telefon: Dönhoff 4337.

פון זאָפאָרט צו פערמיעטען

אַ ליכטיגער זאַל 21×7 מעטער מיט פערגלאָזטע ווענד, פּאַסענד פאַר אַ ביוראָ אָדער אַ לייכטע אינדוסטריע. נאַוראָט 36.

712

פוילישע שפּראַך

ווערט ערלערנט גרינדליך דורך אַ קורצער צייט

וולכאָרניאַ 29 וו. 3.

וויכטיג פאַר דאַמען!

מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גאַנצליך נייע. געדענקט די אַדרעס:

פאַר נאָר 2.50 זל.

23 זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.

בעמערק.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פּוינער פון ביליגער. אויספערטיגונג 50 פּראָצ. ווי איבעראַל

„TOLA"

אבאָנאַמענטס-פּרייז: [illegible] אַנאָנסען-פּרייז: [illegible]

Redaktor-wydawca E. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.